

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра мов і літератур Близького та Середнього Сходу

**Структурні й тематичні особливості зарубіжної навчальної
літератури з мови гінді**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «магістр»
студентки II курсу магістратури,
галузь знань 03 — Гуманітарні науки
освітньої програми «Східна філологія, західноєвропейська мова та переклад:
мова і література гінді»
спеціальності 035 Філологія
(035.062 східні мови та літератури
(переклад включно), перша – гінді)
ТЕРЕЩЕНКО Ольги Сергіївни
Науковий керівник:
д. політ. н. **Олена БОРДІЛОВСЬКА**
Рецензент:
к. іст. н. **Юрій БОТВІНКІН**

«Допущено до захисту»

Протокол засідання
кафедри мов і літератур Близького та Середнього Сходу
протокол № 11 від «17» травня 2023 року

завідувач кафедри (підпис)
д.філол.н., доц. **Олена МАЗЕПОВА**

КИЇВ

2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. МОВА ГІНДІ В СВІТІ ТА НАДБАННЯ СВІТОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ГАЛУЗІ ЇЇ ВИВЧЕННЯ	9
1.1. Значення мови гінді в світі.....	9
1.2. Історія, актуальність і сучасний стан вивчення мови гінді у світі.....	11
1.3. Різновиди навчальної літератури з мови гінді та їх методологічні особливості.....	13
1.4. Індійський і західний підходи до вивчення гінді як іноземної.....	14
1.5. Світові стандарти для підручників для вивчення мови. Загальна структура підручника для вивчення мови.....	15
Висновки до Розділу 1.....	18
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНІ ТА ТЕМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДРУЧНИКІВ “ELEMENTARY HINDI” ЗА АВТОРСТВА РІЧАРДА ДЕЛАСІ ТА СУДХИ ДЖОШІ ТА COMPLETE HINDI” ЗА АВТОРСТВА РУПЕРТА ШЕЛЛА ТА САЙМОНА ВЕЙТМАНА	19
2.1. Структурні та тематичні особливості підручника «Elementary Hindi» за авторства Річарда Деласі та Судхи Джоші.....	19
2.1.1. Загальні відомості про підручник «Elementary Hindi».....	19
2.1.2. Огляд змісту підручника «Elementary Hindi»	20
2.1.3. Особливості структури та тематичного наповнення підручника «Elementary Hindi»	38

2.2. Структурні та тематичні особливості підручника «Complete Hindi» за авторства Руперта Снелла та Саймона Вейтмена.....	40
2.2.1. Загальні відомості про підручник «Complete Hindi»	40
2.2.2. Огляд змісту підручника «Complete Hindi»	41
2.2.3. Особливості структури та тематичного наповнення підручника «Complete Hindi»	62
Висновки до Розділу 2.....	64

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯННЯ ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКІВ “ELEMENTARY HINDI” ЗА АВТОРСТВА РІЧАРДА ДЕЛАСІ ТА СУДХИ ДЖОШІ ТА “COMPLETE HINDI” ЗА АВТОРСТВА РУПЕРТА СНЕЛЛА ТА САЙМОНА ВЕЙТМАНА.....

3.1. Порівняння тематичного наповнення підручників.....	67
3.2. Порівняння лексичного наповнення підручників.....	70
3.3. Порівняння практичного наповнення підручників.....	72
3.4. Порівняння підручників і контексті розкриття культурологічного аспекту вивчення мови.....	76
Висновки до Розділу 3.....	78

ВИСНОВКИ.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....

ДОДАТКИ

ВСТУП

Вивчення іноземної мови завжди було важливим елементом освіти. На сьогоднішній день, в умовах глобалізації та міжкультурного спілкування, вивчення іноземних мов стає ще більш актуальним. Мова гінді, як мова, яка має досить велику кількість носіїв в Індії та інших країнах, вивчається в багатьох навчальних закладах світу. Україна теж не є виключенням, і вивчення мови гінді є актуальною темою. В той же час на сьогоднішній день український ринок підручників для вивчення мови гінді не входить до списку найбільш розвинених. Зокрема, зарубіжні підручники є невід'ємною частиною навчального процесу з мови гінді, проте наразі доступно замало інформації щодо їх структурних особливостей. Метою даної роботи є аналіз структурних особливостей двох найвідоміших зарубіжних підручників для вивчення мови гінді: Complete Hindi за авторства Руперта Снелла і Саймона Вейтмана та Elementary Hindi за авторства Річарда Деласі та Судха Джоші.

Актуальність дослідження полягає в тому, що дана робота висвітлює важливі аспекти вивчення мови гінді за допомогою зарубіжної навчальної літератури. У роботі було проаналізовано два найвідоміші підручники для вивчення мови гінді, які використовуються для викладання мови гінді в українських освітніх закладах, що дає змогу зрозуміти, які структурні особливості та особливості граматичного та лексичного наповнення є найбільш ефективними для студентів, які вивчають цю мову. Такий аналіз може допомогти вдосконалити методику викладання гінді, забезпечити більш якісне вивчення мови та підвищити рівень її вивчення серед іноземних студентів. Також, власні розробки вправ для студентів є цінним додатком до даної роботи, які можуть бути використані в практичній роботі викладачів гінді.

Мета дослідження полягає у дослідженні структурних та мовних особливостей зарубіжних підручників для вивчення мови гінді з метою покращення якості навчання цієї мови, аналізі структури зарубіжних підручників для вивчення мови гінді з метою визначення особливостей їхньої побудови та організації, дослідженні граматичних та лексичних особливостей зарубіжних

підручників для вивчення мови гінді з метою визначення тих аспектів, які можуть створювати труднощі для студентів-іноземців та визначенні переваг та недоліків зарубіжних підручників для вивчення мови гінді в порівнянні з відчизняними та індійськими підручниками та навчальними матеріалами. В цілому, мета дослідження полягає у покращенні якості навчання мови гінді за допомогою аналізу та оцінки зарубіжних підручників та розробки нових методик та підходів до вивчення цієї мови.

Завданнями дослідження є наступні:

1. Проаналізувати структуру двох найпопулярніших зарубіжних підручників для вивчення мови гінді - Complete Hindi за авторства Руперта Снелла і Саймона Вейтмана та Elementary Hindi за авторства Річарда Деласі та Судха Джоші.
2. Розглянути особливості граматичного та лексичного наповнення цих підручників та зробити порівняння з традиційними методами вивчення мови гінді.
3. Виявити, які структурні особливості підручників найбільш ефективні для вивчення мови гінді та як вони сприяють формуванню рівня мовної компетенції студентів.
4. Розробити власні вправи та завдання для студентів, що вивчають мову гінді, з використанням матеріалу з аналізованих підручників.
5. Провести педагогічний експеримент з використанням власних вправ та завдань у вивченні мови гінді та порівняти ефективність їх використання з традиційними методами.
6. Дати рекомендації щодо використання розроблених вправ та завдань у практиці викладання мови гінді та внести пропозиції щодо вдосконалення методики викладання цієї мови на основі отриманих результатів.

Об'єктом дослідження є два підручника для вивчення мови гінді Complete Hindi за авторства Руперта Снелла і Саймона Вейтмана та Elementary Hindi за авторства Річарда Деласі та Судха Джоші.

Предметом дослідження є зарубіжні навчальні матеріали для вивчення

мови гінді та їхнє застосування у навчальному процесі.

Методи дослідження. Під час написання наукової роботи використовувалися такі методи як:

- **Аналітичний метод** - для детального аналізу структури та змісту підручників, а також для порівняння їх з традиційними методами вивчення мови гінді.
- **Опитування** - для збору даних про думки та досвід викладачів та студентів щодо використання зарубіжних підручників для вивчення мови гінді.
- **Експеримент** - для вивчення ефективності власних вправ та завдань, розроблених на основі аналізованих підручників, порівняно з традиційними методами вивчення мови гінді.
- **Статистичний метод** - для аналізу та оцінки результатів педагогічного експерименту.
- **Метод педагогічного спостереження** - для дослідження діяльності викладача та процесу вивчення мови гінді студентами під час використання розроблених вправ та завдань.
- **Контент-аналіз** - для аналізу змісту та характеристик матеріалів з аналізованих підручників, які використовуються для розробки вправ та завдань.

Новизна дослідження полягає у тому, що робота присвячена дослідженню структури та змісту двох найвідоміших сучасних зарубіжних підручників для вивчення мови гінді, а саме «Complete Hindi» за авторства Руперта Снелла і Саймона Вейтмана та «Elementary Hindi» за авторства Річарда Деласі та Судха Джоші, які ще не були досліджені та проаналізовані. У дослідженні зосереджено увагу на граматичному та лексичному наповненні підручників, що дає змогу з'ясувати особливості їхньої структури, відмінності від традиційних методів вивчення мови гінді, а також визначити переваги та недоліки використання цих підручників для навчання мови гінді.

Окрім того, в дослідженні розроблені власні вправи та завдання для

студентів, які ґрунтуються на аналізованих підручниках. Ці вправи та завдання мають інноваційний характер, оскільки їхня ефективність не була досліджена раніше, і вони можуть стати цікавою альтернативою традиційним методам вивчення мови гінді.

Практичне значення полягає у тому, що вона може бути корисною для різних груп користувачів.

- По-перше, робота може стати важливим джерелом інформації для викладачів мови гінді, які мають намір використовувати зарубіжні підручники у своїй роботі. Вона дозволяє ознайомитися зі структурою та особливостями використання таких підручників, оцінити їхні переваги та недоліки, а також взяти до уваги нові підходи та ідеї, запропоновані у роботі.
- По-друге, дослідження може бути корисним для студентів, які вивчають мову гінді. На основі аналізу зарубіжних підручників, у роботі запропоновано нові вправи та завдання, які можуть допомогти покращити якість їхнього навчання та зрозуміти особливості граматики та лексики мови гінді.
- По-третє, робота може бути корисною для науковців та дослідників, які працюють в галузі мовознавства, зокрема у галузі вивчення іноземних мов. Вона надає можливість дослідити нові методи та підходи до вивчення мови гінді, проаналізувати їхню ефективність та визначити можливості подальшого вдосконалення навчальних матеріалів для мовного навчання.

Таким чином, дипломна робота має практичне значення для викладачів та студентів мови гінді, а також для науковців та дослідників, які працюють в галузі мовознавства. Вона дозволяє краще зрозуміти особливості використання зарубіжних підручників для вивчення мови гінді, зокрема їхню структуру, граматичні та лексичні особливості.

Крім того, робота може бути корисною для розробки програм навчання мови гінді для різних рівнів складності. На основі аналізу зарубіжних підручників, у роботі запропоновано нові вправи та завдання, які можуть бути використані для створення програм навчання мови гінді на різних рівнях

складності та для різних категорій студентів.

Отже, дипломна робота має значення не тільки для викладачів та студентів мови гінді, але і для розробників навчальних матеріалів та програм навчання мови. Результати дослідження можуть бути використані для покращення якості навчання мови гінді та для розробки нових методик та підходів до вивчення мов.

Апробація дослідження була здійснена під час та після закінчення дослідження, впровадженням розроблених вправ та завдань у навчальний процес для студентів, що вивчають мову гінді під час проходження викладацької практики, а також під час приватного викладання студентам, які вивчають мову гінді і викладання на курсах іноземних мов. В результаті апробації було отримано відгуки від студентів та старших викладачів, які було застосовано для покращення результатів дослідження.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, теоретичного, двох практичних розділів, висновку, списку використаних джерел (70) і додатків (6), в яких в тому числі наведені власні розробки вправ та завдань, які можна використати під час викладання мови гінді у навчальних закладах. У першому розділі міститься загальний огляд на мовну ситуацію та історію вивчення мови гінді в Індії та світі, а також огляд методичних концепцій створення підручників для вивчення мови. У другому розділі проаналізовано структурні та тематичні особливості підручників «Elementary Hindi» Річарда Деласі і Судха Джоші та «Complete Hindi» Руперта Снелла і Саймона Вейтмана з детальним описом кожного уроку наведеного в підручниках. В третьому розділі проведено порівняльний аналіз змісту та наповненості обох підручників в граматичному, лексичному та культурологічному аспектах вивчення мови.

Обсяг тексту - 80 сторінок, загальний обсяг роботи - 93 сторінки.

РОЗДІЛ 1. МОВА ГІНДІ В СВІТІ ТА НАДБАННЯ СВІТОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ГАЛУЗІ ЇЇ ВИВЧЕННЯ

1.1 Значення мови гінді в світі

Гінді є однією з найпоширеніших мов у світі, нею розмовляють понад 600 мільйонів людей, не тільки на території в Індії, але і за її межами. Це офіційна мова Індії, а також нею розмовляють у кількох інших країнах, включаючи Непал, Маврикій, Фіджі та Тринідад і Тобаго. Індійська діаспора є однією з найбільших у світі та налічує близько 32 мільйонів осіб, які проживають за межами Індії. Індійці живуть у багатьох країнах, включаючи США, Великобританію, Канаду, Австралію, Нову Зеландію, Гонконг, ОАЕ, Оман, Сінгапур, Малайзію, Таїланд, Кенію, Південну Африку, Фіджі, Тринідад та Тобаго, Маврикій та Сейшельські острови. Чимала індійська діаспора налічується і в Україні. За даними статистики Міністерства закордонних справ Індії, до лютого 2022 року в Україні проживало близько 1,500 індійців. Однак, варто зазначити, що ця цифра може бути неповною, оскільки чимала кількість індійців проживає в Україні з різними статусами, наприклад, як студенти або співробітники міжнародних компаній. Індійці розподіляються у світі на різні спільноти в залежності від їхнього місця проживання та культурних традицій. Наприклад, в Британії є значна громада індійців, які мають корені з Північної Індії, таких як Пенджаб, Гуджарат та Біхар. У США індійська діаспора складається переважно з південних штатів Індії, таких як Тамілнад, Андхра-Прадеш та Карнатака. Індійці є активними учасниками своїх спільнот у світі, та часто створюють організації, що працюють над розвитком та підтримкою культурної спадщини своєї країни. Індійці також є успішними у різних галузях, включаючи науку, технології, медицину, бізнес та культуру. Наприклад, велика кількість індійців працює в галузі ІТ, особливо в Сіліконовій долині в США. Таким чином, як в Індії, так і в усьому світі існує величезна кількість навчальної літератури мовою гінді. [31]

В Індії гінді викладають як предмет у школах та університетах, і існує багато підручників, робочих зошитів та інших навчальних матеріалів, доступних

для учнів усіх рівнів. Крім того, є багато словників мови гінді, граматики та інших довідників, доступних як для учнів, так і для дослідників. За межами Індії також є багато ресурсів для вивчення гінді. Багато університетів і мовних шкіл по всьому світу пропонують курси мови гінді. Що стосується навчальної літератури, то в Індії та в усьому світі є багато книг і ресурсів для вивчення гінді. Деякі приклади підручників з вивчення мови гінді включають «Learn Hindi in 30 days» К. Шрінівасачарі, «Hindi: Basic Grammar» Рами Канта Агніготрі та «Teach yourself Hindi» Руперта Снелла.[44]

Існує також багато літературних творів мовою гінді, які широко читаються та вивчаються в усьому світі, зокрема твори таких відомих авторів, як Премчанд, Мунші Премчанд і Харіванш Рай Баччан. Окрім цих класичних творів, доступна також велика кількість сучасної літератури на гінді, включаючи романи, поезію та оповідання. Загалом мова гінді та пов'язана з нею література продовжують відігравати важливу роль у світовій культурі та освіті, де зростає кількість людей у всьому світі, зацікавлених у вивченні гінді та знайомстві з літературою та культурою гінді. Індія має багату та різноманітну літературну традицію з багатьма чудовими текстами, що охоплюють різні жанри та періоди часу. Індія має багату літературну спадщину, яка охоплює багато мов, жанрів і періодів часу, і продовжує надихати читачів і письменників у всьому світі.

- **Культурне значення:** гінді є важливою частиною індійської культури з багатою історією та літературою, що охоплює століття. Фільми, музика та телешоу на гінді широко популярні як в Індії, так і в усьому світі, і допомогли популяризувати мову.
- **Регіональне значення:** гінді є офіційною мовою Індії, нею також розмовляють у кількох інших країнах, включаючи Непал, Маврикій, Фіджі та Тринідад і Тобаго. Це найпоширеніша мова в північній Індії та важлива мова для бізнесу та торгівлі в регіоні.
- **Мовне розмаїття:** гінді належить до індоарійської мовної сім'ї, яка є однією з найбільших мовних сімей у світі. Вона має багато спільного з іншими мовами сім'ї, такими як бенгальська, пенджабі та гуджараті, що

робить її важливою мовою для вивчення історії та розвитку індоарійських мов.

- **Міжнародне значення:** Оскільки Індія продовжує розвиватися як світова економічна держава, гінді стає все більш важливою мовою для міжнародного бізнесу та дипломатії. Крім того, гінді викладають у багатьох університетах і мовних школах по всьому світу, що робить її важливою мовою для міжнародного спілкування та культурного обміну.

Загалом мова гінді є важливою частиною глобальної культури та спілкування з багатою історією та літературою, регіональним та лінгвістичним значенням і зростаючим міжнародним значенням. Крім того, гінді є важливою мовою у світовій економіці, оскільки Індія є однією з економік світу, що найшвидше розвиваються. Багато транснаціональних компаній мають офіси в Індії, і знання гінді може дати перевагу в ділових відносинах з індійськими колегами. Індія має різноманітну економіку, яка швидко розвивається, з багатьма компаніями, що працюють у різних секторах. [29]

1.2. Історія, актуальність і сучасний стан вивчення мови гінді у світі.

З урахуванням всіх вищенаведених фактів можна зробити висновок, що мова гінді є досить популярним предметом для вивчення по всьому світу.

Розглянемо для прикладу Канаду, де згідно з нещодавно оприлюдненими даними перепису, на індійців припадає 18,6 відсотка від загальної кількості людей, які іммігрували до країни з 2016 по 2021 рік. Понад 2,46 мільйонів індійців іммігрували до Канади протягом цього періоду, з яких 1,28 мільйонів це чоловіки та 1,18 мільйони – жінки. Індійська діаспора в Канаді дуже затребувана як база підтримки, оскільки вони, як правило, високодохідні професіонали та освічені. Як група, люди індійського походження, особливо сикхська діаспора в Канаді, стали потужною групою та помітним голосом у внутрішньому політичному просторі. У 1994 році д-р Венкатачарія, Джагдіш Чандра Шарда, професор Ратнакар Нарале та їхня група заснували Індуїстський інститут

навчання. Сотні студентів з Канади та інших країн скористалися їхніми послугами. Матеріалом курсу були підручники для початкових класів, імпортовані з Індії, або підручники для вивчення гінді, в основному Руперта Снелла та інших західних авторів, які розглянуті в даній роботі. Рівень їхнього успіху був дуже низьким. І отже, студенти повертаються до англійської мови. Проте, чисельні поетичні гуртки та клуби повертали людям інтерес до вивчення мови, викладачі почали активно вдосконалювати програми навчання, здебільшого заміняючи підручники імпортовані з Індії на більш адаптовані під європейський тип навчання підручники, що загалом підвищило загальний рівень зацікавленості у вивченні мови гінді. [19]

Актуальність вивчення гінді залежить від особистих, академічних або професійних цілей людини. Наприклад, якщо хтось планує поїхати до Індії чи працювати з індійськими організаціями, знання Гінді може бути корисним у спілкуванні з місцевими жителями та розумінні культури. В академічному середовищі гінді може бути актуальною для вивчення історії, літератури та політики Індії.

В останні роки попит на вивчення мови гінді зростає. Багато університетів і мовних шкіл по всьому світу пропонують курси мови гінді, а онлайн-ресурси для вивчення гінді також широко доступні. Багато університетів мають програми вивчення гінді, серед яких: Каліфорнійський університет, Лос-Анджелес (UCLA), США, Колумбійський університет, США; Чиказький університет, США; Техаський університет в Остіні, США; Університет Торонто, Канада; Школа східних і африканських досліджень (SOAS), Лондонський університет, Великобританія; Кембриджський університет, Великобританія; Оксфордський університет, Великобританія; Університет Джавахарлала Неру (JNU), Індія; Делійський університет, Індія; Індуїстський університет Банарас (BHU), Індія; Університет Мумбаї, Індія; Джамя Мілліа Ісламія, Індія; Національний університет Сінгапуру (NUS), Сінгапур; Сіднейський університет, Австралія та інші. [34]

На додаток до цих університетів, багато мовних шкіл та інститутів також пропонують курси мови гінді в різних частинах світу. Крім того, є багато онлайн-ресурсів, доступних для вивчення гінді, таких як програми для вивчення мови, веб-сайти та онлайн-курси. Існує багато онлайн-курсів і веб-сайтів, де можна вивчати гінді, серед яких: Duolingo; Rosetta Stone; Mango Languages; HindiPod101; BBC Languages та інші (детальний опис ресурсів наведено в Додатку 1).

1.3. Різновиди навчальної літератури з мови гінді та їх методологічні особливості.

Існує кілька класифікацій навчальної літератури гінді на основі різних критеріїв. Загалом навчальну літературу класифікують за наступними критеріями:

- **Залежно від рівня знання:** літературу для вивчення гінді можна класифікувати на початковий, середній і просунутий рівні. Кожен рівень спрямований на розвиток різних мовних навичок і охоплює різні теми.
- **Залежно від стилю навчання:** навчальну літературу гінді можна розділити на підручники, робочі зошити, аудіокурси та онлайн-курси тощо. Кожен тип літератури має свої сильні та слабкі сторони та може відповідати різним стилям навчання.
- **Залежно від спрямованості:** навчальну літературу гінді можна класифікувати на книги, орієнтовані на граматику, орієнтовані на розмову або орієнтовані на культуру. Деякі книги можуть поєднувати елементи всіх трьох, але фокус може відрізнитися залежно від цільової аудиторії автора.
- **За жанром:** навчальну літературу гінді можна класифікувати за різними жанрами, як-от дитячі книжки, путівники чи літературні твори. Кожен жанр може допомогти учням розвинути різні мовні навички та ознайомитися з різними аспектами мови гінді та культури Індії.

Найпопулярнішими підручниками для вивчення гінді є:

- «*Complete Hindi*» Руперта Снелла: це вичерпний посібник із вивчення гінді, який охоплює все: від базової граматики до розширеного словникового запасу.
- «*Hindi for non-hindi speaking people*» Кавіти Кумар: ця книга розроблена спеціально для людей, для яких гінді не є рідною мовою, і зосереджена на розмовній гінді.
- «*Colloquial Hindi*» Тедж К. Бхатія: ця книга чудово підходить для початківців і охоплює розмовну мову гінді.
- «*Elementary Hindi*» Річарда Делейсі та Судхи Джоші: ця книга призначена для початківців і охоплює базову граматику, лексику та розмовну мову гінді.
- «*Hindi Tutor: Grammar and Vocabulary Workbook*» Нареша Шарми: цей посібник розроблено для практики граматики та лексики гінді.

В даній роботі основна увага зосереджена на підручниках «*Complete Hindi*» Руперта Снелла та «*Elementary Hindi*» Річарда Делейсі та Судхи Джоші.[32], [34]

1.4. Індійський і західний підходи до вивчення гінді як іноземної.

Підходи до вивчення гінді можуть відрізнятися в індійському та європейському контекстах через кілька факторів, зокрема культурні та мовні відмінності, а також цілі та мотивацію тих, хто навчається. Нижче наведені деякі відмінності між індійським і європейським підходами до вивчення гінді:

- **Культурний контекст:** індійці, які вивчають гінді, зазвичай занурюються в мову та культуру з раннього дитинства та можуть краще розуміти культурні нюанси та контекст мови. Європейські учні, з іншого боку, можуть сприймати гінді як іноземну мову і можуть потребувати більш чітких інструкцій щодо культурних аспектів.
- **Методологія викладання:** в індійських школах гінді часто вивчають шляхом зубріння, повторення та запам'ятовування лексики та граматичних

правил. Вивчення європейської мови, як правило, більше зосереджується на комунікативних навичках, інтерактивних заходах і ситуаціях з реального життя.

- **Вимова:** гінді має складну фонетичну систему зі звуками, яких немає в європейських мовах. Індійські учні можуть краще розуміти нюанси вимови гінді завдяки знайомству зі звуками, тоді як європейським учням може бути важко точно вимовляти звуки.
- **Цілі та мотивація:** індійці, які вивчають гінді, можуть мати різні цілі та мотивації щодо вивчення мови, наприклад, бажання зв'язатися зі своєю культурною спадщиною або покращити свої перспективи працевлаштування в Індії. Європейські учні можуть бути мотивовані особистим інтересом до індійської культури, подорожами до Індії або можливостями для бізнесу з індійськими колегами.[9]

Підсумовуючи, можна сказати, що попри те, що існують певні відмінності у підходах до вивчення гінді в індійському та європейському контекстах, найефективніший підхід залежатиме від цілей, мотивації та стилю навчання кожного учня.

1.5. Світові стандарти для підручників для вивчення мови. Загальна структура підручника для вивчення мови.

Структури підручників по всьому світу регулюються певними методичними стандартами та організаціями країни, в якій даний підручник написаний та функціонує. Для прикладу, в Україні існує Національний стандарт “Загальні вимоги до змісту, організації та проведення навчання іноземних мов у системі загальної середньої освіти” (ДСТУ 4108:2015), який містить рекомендації щодо структури та змісту підручників з іноземних мов. Він передбачає наявність таких розділів, як граматики, лексики, аудіювання, читання, письмо, усне мовлення, культурологічна складова, словник та інші додаткові матеріали. Також існують міжнародні стандарти, такі як, CEFR (The Common

European Framework of Reference for Languages), який містить складові для вивчення іноземної мови та описує рівні знань та вмінь мовця. Цей стандарт включає такі складові, як сприйняття усного та писемного мовлення, продуктивне використання мови, граматики та лексики. [18]

Загальна універсальна структура підручника для вивчення мови може варіюватися залежно від конкретного підручника та мови, але згідно зі стандартом CEFR кожен підручник має містити наступні складові:

1. **Попередня інформація:** зазвичай міститься на початку підручника та включає в себе назву мови, джерело матеріалу та короткий опис мети та структури підручника.
2. **Грамматика та лексика:** включає пояснення граматичних правил, лексичних одиниць, їх вживання та відповідні приклади.
3. **Аудіо та відео матеріали:** можуть містити відтворення вимови, діалогів, пісень та іншого аудіо/відео матеріалу для покращення вмінь слухання та вимови.
4. **Вправи та тести:** надають можливість відпрацьовувати набуті знання та вміння, а також перевіряти їх рівень засвоєння.
5. **Культурологічні відомості:** містять інформацію про країну, в якій вживається мова, та її культуру.
6. **Словник:** містить визначення лексичних одиниць та їх переклад на інші мови, що допомагає розширювати словниковий запас.
7. **Додаткові ресурси:** можуть містити інші джерела матеріалу, такі як онлайн ресурси, додатки, додаткові завдання тощо.

Ці складові можуть бути розміщені в різному порядку, в залежності від підходу до вивчення мови та мети підручника.

Вправи в різних підручниках також можуть варіюватись від типу підручника, мови вивчення, рівня студенту, проте існує загальний список вправ, притаманних підручникам іноземних мов. Даний список складається з 19 пунктів та містить наступні практичні завдання:

1. Розставити слова в правильному порядку утворюючи речення

2. Розставити фрази в діалозі в правильному порядку
3. Зв'язати два речення утворивши одне
4. Заповнити пропуски в тексті відповідними словами
5. Визначити правильне вживання часів дієслів
6. виправити граматичні помилки в реченні
7. Знайти та виправити помилки в написанні слів
8. Описати зображення або фотографію
9. Знайти синоніми та антоніми до заданих слів
10. Дати визначення незнайомих слів або виразів
11. Розібрати складне речення на складові частини та зрозуміти його значення
12. Знайти та виправити помилки в лексичному вживанні слів
13. Дати відповідь на питання, використовуючи специфічну лексику та граматику
14. Скласти письмовий вислів за заданою темою або проблемою
15. Описати рецепт страви або послідовність дій для виконання завдання
16. Прочитати та зрозуміти текст на задану тему та відповісти на питання до нього
17. Підібрати відповідний заголовок до тексту або підзаголовки до його частин
18. Підібрати відповідну форму слова за контекстом.
19. Вправи на переклад

Наявність всіх вищеперелічених вправ не є обов'язковою до використання в одному підручнику, проте згідно зі стандартом CEFR, для ефективного навчання мови, підручник повинен містити різноманітні види практичних вправ, такі як: переклад письмових та усних текстів, заповнення пропущених слів у реченнях, вправи на граматику та лексику, діалоги та інтерактивні вправи на розвиток навичок спілкування. Такі різноманітні вправи допоможуть студентам розвивати різноманітні мовні навички, збагачувати свій словниковий запас та вчитися використовувати мову в різних комунікативних ситуаціях. [9]

Висновки до Розділу 1

Мова гінді є важливою мовою у світі та має великий потенціал для вивчення як іноземної мови. Індійський та західний підходи до вивчення гінді мають свої переваги та недоліки, і її вивчення потребує збалансованого підходу та використання різноманітних методів та ресурсів.

Різнорівні навчання та різновиди навчальної літератури з мови гінді дозволяють студентам вивчати мову на своєму рівні та згідно зі своїми особистими потребами та цілями. Однак, щоб досягти максимального ефекту, потрібно враховувати світові стандарти для підручників з вивчення мови та використовувати різні методи та підходи до навчання. Розуміння загальної структури підручника для вивчення мови є також важливим елементом вивчення мови гінді, оскільки це дозволяє студентам краще орієнтуватися в навчальному процесі та отримувати необхідні знання у правильному порядку.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНІ ТА ТЕМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДРУЧНИКІВ “ELEMENTARY HINDI” ЗА АВТОРСТВА РІЧАРДА ДЕЛАСІ ТА СУДХИ ДЖОШІ ТА COMPLETE HINDI” ЗА АВТОРСТВА РУПЕРТА СНЕЛЛА ТА САЙМОНА ВЕЙТМАНА

2.1. Структурні та тематичні особливості підручника «Elementary Hindi» за авторства Річарда Деласі та Судхи Джоші

2.1.1. Загальні відомості про підручник «Elementary Hindi»

Книга поділена на 24 уроки, в кожному з яких розглядається певна граматична та лексична тема.

Згідно з інструкціями автора щодо використання даної книги уроки в підручнику розроблено таким чином, щоб учні могли проходити урок на тиждень протягом приблизно 24 тижнів. Окремим учням рекомендується витрачати стільки часу, скільки їм потрібно, щоб засвоїти матеріал кожного уроку. Кожен урок підручника містить пояснення, приклади граматичних понять на практиці, різні вправи та культурну інформацію, яка закріпить матеріал і зробить процес навчання приємним. Практичні вправи підручника представлено у форматі, який сприяє груповій роботі, тому незалежні учні захочуть підходити до них, орієнтуючись на випробування кожного аспекту вправ, наприклад, складаючи запитання, а потім надаючи відповіді на них. Практичні вправи пропонується використовувати в класі різними способами. Студенти можуть перекладати окремі практики та/або слухати їх на компакт-диску, створювати запитання та відповідати на них або намагатися поставити їх партнеру. Учитель також може ставити запитання учням, щоб переконатися, що вони зрозуміли зміст уривків. Студентів також можна попросити підготувати уривки та розмови перед заняттям, щоб підвищити їхню ефективність. Також надається ключ до всіх вправ. Головними діючими особами в діалогах підручника є група друзів: Кавіта, Діпак, Імран, Джухи та Саджіб. Друзі походять з різних частин Індії, проте проживають в Делі, тож черех їхні діалоги студент має навчитись

використовувати мову в побутових життєвих ситуаціях, а також урізноманітнити свій словниковий запас словами різного походження. [34]

2.1.2. Огляд змісту підручника «Elementary Hindi»

पठ 1 (урок 1): Літери क, न, म, प, ल, व, ह, य. Правила вимови: літера अ; Граматика: Порядок слів; Пунктуація; Запитання

Урок займає 8 сторінок, перші чотири сторінки присвячені алфавіту на та писанню 8 приголосних літер: क, न, म, प, ल, व, ह, य. Наступну частину уроку складають текстові правила вимови короткого звуку अ з вправами на практику, в занятті відсутні аудіо-матеріали, тож правильність вимови має бути перевірена викладачем. Граматика наведена в текстовій формі англійською мовою (приклад наведено в Додатку 2). В уроці розглядається порядок слів та прості запитання з питальним словом क्वा. Для практики наведена лише одна вправа в якій студенту необхідно вказати на будь-який предмет в кімнаті та поставити питання за вивченою конструкцією.

पठ 2 (урок 2): Літери ज/झ, त, ब, र, स, इ, उ, ए; Сполучені приголосні (स्त і स्क); Назалізація; Граматика: Післяйменник का; Займенники; Лексика: Вітання

Урок займає 8 сторінок, перші чотири сторінки присвячені алфавіту на та писанню 5 приголосних літер: ज/झ, त, ब, र, स, та 3 голосних: इ, उ, ए. Наступну частину уроку складають текстові правила поєднання приголосних та вимови назалізованих звуків. В даному занятті також відсутні аудіо файли. Для практики надається вправа в якій студенту необхідно правильно вимовити наведені слова. Граматика подається в текстовій формі англійською мовою з рядом прикладів мовою гінді (приклад наведено в Додатку 2). Займенники наведені не тільки з перекладом, але і з поясненням, що висвітлює культурний аспект вживання. Наприклад:

1st person

मैं I (*sing*)

हम we (*pl*) Some people employ this in place of मैं.

2nd person

आप you (*pl*) This is the most respectful 2nd person pronoun. It may refer to a single person (being polite) or to more than one person.

3rd person

यह he/she/it/this (*sing*) This is employed when the person or thing is close to the speaker (either physically or contextually). It is also a demonstrative pronoun (*this*).

ये they/these/he/she (*pl*) This is employed to talk about a person, people or things *close* to the speaker. It is best to employ this plural form when talking about a single person who is present. It is also a demonstrative pronoun (*these*).

वह he/she/it/that (*sing*) This form of the pronoun is employed to talk about a person or thing that is *far* from the speaker (physically or contextually). It is also a demonstrative pronoun (*that*). Many speakers pronounce this pronoun as वो.

वे they/those/he/she (*pl*) This is employed to talk about a person, people or things *far* from the speaker. As with ये, this plural form may be employed to talk respectfully about a single person. It is also a demonstrative pronoun (*those*). Many speakers pronounce this pronoun as वो.

Рисунок 2.1.1 (Elementary Hindi сторінка 14)

На Рисунку 2.1.1 наведено пояснення особливостей вживання займенників, такі як: займенник मैं може вживатись замість हम, а займенник आप може бути вживаним не тільки для множини, але й для однини з метою демонстрації поваги. Також наведені приклади різниці вимови займенника वे, який може вимовлятись деякими носіями як वह. Вправи на практику займенників в даному уроці відсутні.

Лексика з теми «Вітання» наведена мовою гінді з перекладом на англійську та додатковими роз'ясненнями англійською мовою. Практичні вправи з теми відсутні.

На рис. 2.1.2 наведено таблицю, що представлена в уроці, яка демонструє варіант написання літер рукописним шрифтом. Також додавання даної ілюстрації має на меті ознайомити студента з культурною спадщиною Індії.

Explanatory tablet in Lodi Gardens

Рисунок 2.1.2 (Elementary Hindi сторінка 16)

पठ 3 (урок 3): Літери ख/ख, घ, च, इ, ध, ऊ, ओ, औ, Сполучення приголосних (न्द i ल्ल); Грамматика: прикметники; Текст: Знайомство з Кавітою

Урок займає 8 сторінок, перші чотири сторінки присвячені алфавіту на та писанню 5 приголосних літер: ख/ख, घ, च, इ, ध, та 3 голосних: ऊ, ओ, औ. Наступну частину уроку складають текстові правила поєднання приголосних न्द i ल्ल. В занятті розглядається тема «Прикметник», правила вживання та зміни прикметників наведені в текстовій формі англійською мовою з рядом прикладів мовою гінді. Вправи на закріплення відсутні. В уроці 3 вперше на опрацювання надається діалог, який є озвученим та доступним в аудіо-форматі. В діалозі студентам презентують одного з головних персонажів книги – дівчинку Кавіту. Після діалогу наведено практичне завдання: перекласти питання з англійської на гінді та дати на них відповідь.

पठ 4 (урок 4): Літери ग, ड, ढ, फ, ऋ Сполучені приголосні (म्ह); Грамматика: Займенники; Дієслово होना бути (простий теперішній час); Діалог: Звідки ти родом?; Текст: Детальніше про Дінака

Урок займає 7 сторінок, перші дві сторінки присвячені алфавіту на та писанню 4 приголосних літер: ग, ड, ढ, फ, та голосної ऋ. Наступну частину уроку складають текстові правила поєднання приголосних म्ह. На рисунку 2.1.3 наведена ілюстрація, яка подається в уроці з метою розширення знань студентів про культуру Індії (див. Додаток 3).

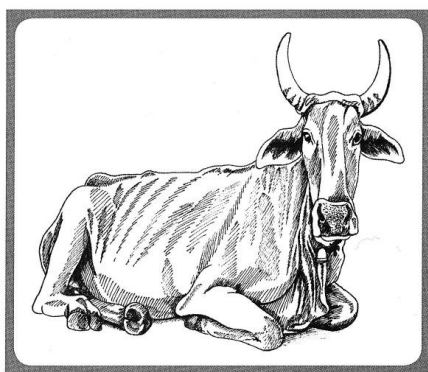

साधु sadhu (m)

Рисунок 2.1.3 (Elementary Hindi сторінка 24)

Додаткових пояснень до ілюстрації не надається ні англійською, ні мовою гінді.

Урок 4 продовжує тему «Займенники» розпочату в уроці 2. Студенту надається список займенників мовою гінді із перекладом на англійську та додатковими коментарями щодо вживання. Також в уроці 4 для розгляду подається дієслово *होना* *бути* та його форми в теперішньому простому часі. Правила використання неведені англійською мовою з рядом прикладів. Для практики наведено діалог, аналогічний до діалогу з уроку 3. В тексті студенту презентують другого головного героя книги – хлопчика Діпака. Після діалогу подано практичне завдання, в якому студенту необхідно скласти питання до поданих відповідей. Правильне виконання вправи можна перевірити за допомогою аудіо. Урок 4 також знайомить студента з культурними аспектами вивчення мови.

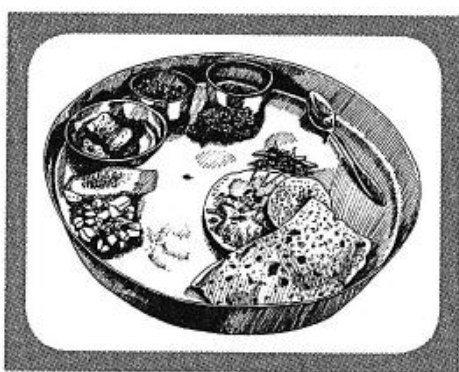
गाय cow (f)

Рисунок 2.1.4 (Elementary Hindi сторінка 30)

На Рисунку 2.1.4 наведено ілюстрацію на якій зображено священну тварину Індії – корову. До ілюстрації не дається додаткових роз'яснень окрім підпису мовою гінді з перекладом на англійську та вказанням роду слова (**див. Додаток 3**).

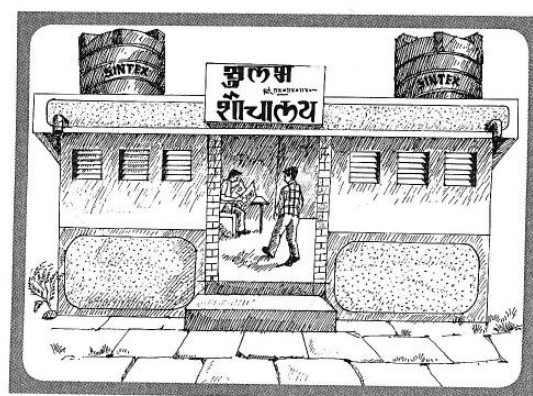
पाठ 5 (урок 5): Літери छ, ठ, थ, भ, श, Сполучення приголосних स्त, ध, च्छ;
Вісарг; Граматика: дієслово होना *бути* *(простий минулий час)*; **Лексика: слова на позначення членів родини; Текст: Знайомство з родиною Кавіти;**
Граматики: використання कितना і कैसा; Лексика: Як справи? Як погода?;
Граматики: Порядок слів в реченні

Урок займає 9 сторінок, перші 2 сторінки присвячені алфавіту на та писанню 5 приголосних літер: छ, ठ, थ, भ, श. Наступну частину уроку складають текстові правила поєднання приголосних श्त, श्च, च्छ. В текстовій формі англійською мовою з рядом прикладів мовою гінді наводиться поняття вісарг, а також наводиться практичне завдання в якому студентам пропонується вимовити слова за пройденими раніше правилами вимови. Також, варто зазначити, що в уроці 5 подається дві ілюстрації з метою поглибити знання студентів про культуру та соціальні особливості населення Індії.

थाली thali (metal plate)

Рисунок 2.1.5 (Elementary Hindi сторінка 33)

शौचालय toilet

Рисунок 2.1.6 (Elementary Hindi сторінка 33)

На Рисунках 2.1.5 та 2.1.6 наведені металева тарілка, що є традиційним індійським посудом та громадський туалет, що також є частиною індійського соціального устрою. Останнє є очевидним посиланням на політичну кампанію чинного прем'єр-міністра Індії Нарендри Моді під назвою «Swachh Bharat Abhiyan» (Місія «Чиста Індія»), яка мала на меті зробити Індію чистою та позбавити її явища відкритої дефекації. (для детальної інформації див. Додаток 4). До ілюстрацій не подається додаткового роз'яснення ні англійською мовою, ні мовою гінді.

В другій частині уроку надається текстове пояснення англійською мовою правил використання минулого простого часу в мові гінді та наведено ряд прикладів мовою гінді з перекладом на інглійську, а також надається таблиця

відмінювання дієслова होना по родах та числах. Вправ на практику граматики не надається.

Після граматики коротким текстом подаються слова на позначення членів родини з додатковими коментарями щодо особливостей вживання, які здебільшого пояснюють частоту та культурні аспекти вживання цих слів. Наприклад: माता-पिता— є більш формальним терміном, в той час як माँ-बाप є більш розмовним, також наводиться варіант वालिदेयन, що є притаманним мові урду, і часто вживається мусульманським населенням Індії. Для практики наводиться діалог після якого практичним завданням є перекласти питання на гінді та дати на них відповідь. Правильність виконання можна перевірити за допомогою аудіо.

Після діалогу наведені текстові правила вживання питальних слів कितना та कैसा з рядом прикладів мовою гінді з перекладом на англійську. А також список слів та виразів для розмови про погоду, для практики подається діалог та питання після нього.

पाठ 6 (урок 6): Літери ड, झ, ज, ट, ढ, ण/रुण, ष; Повний алфавіт; Сполучення приголосних; Правила вимови: назалізація та носові приголосні; Пошук слів у словнику; Лексика: як запитати про вік; Текст: Знайомство з родиною Дінака

Урок займає 10 сторінок, перші 2 сторінки присвячені алфавіту на та писанню 7 приголосних літер: ड, झ, ज, ट, ढ, ण/रुण, ष. Даний урок є останнім в плані вивчення алфавіту, тому в ньому наводиться таблиця всіх літер, що розділені за принципом вимови. Також в цьому уроці наводяться правила поєднання приголосних, що не були розглянуті в минулих 5 уроках та наводиться список виключень з прикладами мовою гінді, з перекладом на англійську. Також окремо виділяються правила вимови назалізованих приголосних та надається ряд прикладів мовою гінді з перекладом на англійську.

Аудіо-супровід правил читання відсутній. Окремим пунктом наводяться правила пошуку слів в словниках. Урок 6 не має фокусу на граматиці, а тому в ньому лише списком наведені фрази мовою гінді з перекладом на англійську, які

можуть бути використані з метою дізнатись вік людини. Для практики подається текст після якого наведено завдання в якому студенту необхідно перекласти запитання та дати на них відповідь. Правильність виконання можна перевірити за допомогою аудіо.

चठ 7 (урок 7): *Діалог: Біля бібліотеки; Лексика: ще трохи привітань; Граматика: Суфікси вічливості; Відмінок; Іменники чоловічого роду; Кличний відмінок; Відмінювання прикметників; Використання चाहिए у значенні хотіти/потребувати; Текст: Чого хоче Кавіта?*

Урок займає 10 сторінок і розпочинається з діалогу між Діпаком та Кавітою про бібліотеку, після діалогу наведено список потенційно невідомих студенту слів з вказанням роду іменників та перекладом на англійську мову, а також завдання, в якому необхідно дати відповідь на запитання по тексту. Перевірити правильність виконання можна за допомогою аудіо.

Відмінювання прикметників наведено у вигляді таблиць з прикладами мовою гінді та перекладом на англійську. Вправ на практику не надається. Також у формі таблиці подані правила використання дієслова चाहिए. Для практики надається текст після якого наводяться потенційно невідомі студенту слова з перекладом на англійську та вказанням роду іменників. Після діалогу студенту пропонується перекласти питання мовою гінді та дати на них відповідь. Як і у випадку з минулими вправами, правильність виконання можна перевірити за допомогою аудіо.

चठ 8 (урок 8): *Граматика: Іменники жіночого роду; Кличний відмінок; Діалог: Скільки братів і сестер у вас є?; Граматика: наказовий спосіб; Використання क्ठे (a); Текст: Чого хоче Діпак?*

Урок займає 8 сторінок та розпочинається з правил відмінювання іменників жіночого роду. Правила подаються у вигляді англійського тексту з рядом прикладів мовою гінді, а також таблиці. Так само у вигляді узагальненої таблиці подаються і правила вживання кличного відмінку в мові гінді. Нова лексика на тему «Скільки братів і сестер у вас є?» презентується у вигляді

короткого тексту та вправою після нього, в якій студентам пропонується дати відповіді на питання та перевірити правильність виконання за допомогою аудіо-файлу. На детальний розбір правил використання наказового способу відводиться 4 сторінки текстових правил англійською мовою з рядом прикладів мовою гінді. Вправ на закріплення пройденого матеріалу не подається. Останні дві сторінки уроку присвячені першій частині розгляду використання післяйменника को.

चठ 9 (урок 9): Граматика: недоконаний теперішній час; Порядок слів; Діалог: Що ти робиш?; Граматика: Використання को (ब); Діалог: Що ти робиш у понеділок?

Урок займає 9 сторінок та розпочинається з правил утворення та вживання недоконаного теперішнього часу в мові гінді. Правила подаються у вигляді англійського тексту з рядом прикладів мовою гінді, після чого окремим пунктом виділяються правила порядку слів в реченні та надається короткий текст з вправою, в якій студентам необхідно дати відповіді на запитання до тексту. Перевірити правильність виконання як і в попередніх випадках можна за допомогою аудіо-файлу. Після вправи подається фото індійської архітектури без жодних коментарів та підписів. Також в уроці продовжується розгляд вживання післяйменника को і протягом наступних трьох сторінок надається текстове правило англійською мовою з рядом прикладів мовою гінді. Після правил подається діалог із списком потенційно незнайомих слів та вправою, в якій студенту пропонують перекласти питання мовою гінді та дати відповідь на них. Після вправи наведені фото архітектурних споруд Індії, проте до них не надається жодних коментарів та підписів.

चठ 10 (урок 10): Діалог: О котрій ти ...?; Граматика: дієслово होना в значенні ставати, відбуватися, траплятися, мати місце; Простий минулий час; Діалог: Де раніше жили Кавіта та Діпак? Граматика: Ввічлива згода у множині: використання прикметника власності अपना; Лексика: Чий мобільний телефон? Чиї друзі?

Урок займає 9 сторінок та розпочинається з короткого опису правил вживання питань про час та тексту для закріплення, після якого студентам пропонується дати відповіді на питання та перевірити правильність виконання за допомогою аудіо. Наступні 2 сторінки уроку присвячені правилам використання дієслова होना в різних значеннях, а саме: *ставати, відбуватися, траплятися, мати місце*. Вправ на закріплення не надається. В уроці також наведені правила використання та утворення простого минулого часу, які подаються у вигляді англomовного тексту з рядом прикладів мовою гінді. Відмінювання дієслів подається у вигляді таблиць. Після правил доступний діалог з рядом потенційно невідомих студенту слів та завданням, в якому студенту необхідно створити власну історію за прикладом.

Урок також фокусує увагу на використанні прикметника власності अपना, тож останні дві сторінки уроку присвячені текстовим правилам, а також студентам знову пропонують прочитати і прослухати діалог та дати відповіді на питання після нього.

पठ 11 (урок 11): Лексика: अपने-आप, आप (ही), स्वयं, खुद в значенні кимось; Діалог: Що ти вивчаєш?; Граматика: минулий розповідний час: заперечення стверджень; Діалог: Якби я був багатомою людиною...; Граматика: прислівники часу

Урок займає 10 сторінок та розпочинається з текстового пояснення правил вживання अपने-आप, आप (ही), स्वयं, खुद в значенні кимось з рядом прикладів мовою гінді. Для практики подається діалог із завданням, в якому необхідно перекласти питання мовою гінді та дати на них відповідь. Перевірити правильність виконання можна за допомогою аудіо. В уроці розглядаються правила вживання минулого розповідного часу та наводяться приклади мовою гінді з перекладом на англійську. Для практики подається діалог, після якого студентам пропонується розкрити дужки та доповнити речення правильною формою дієслова होना і дати відповіді на запитання. Наступною темою, що розглядається в уроці є прислівники часу. Вони подаються мовою гінді з перекладом на

англійську та короткими коментарями щодо нюансів вживання післяйменників. Правила займають чотири сторінки уроку та після них відсутні вправи на закріплення матеріалу.

पठ 12 (урок 12): Текст: Який твій розпорядок дня?; Граматика: минулий доконаний час; Лексика: Де ви народились? Де ти виріс?; Граматика: використання ने; Дієслова виключення; Особливості використання минулого часу; Діалог: Ви дивилися фільм минулої ночі?

Урок займає 10 сторінок та розпочинається з великого тексту про розпорядок дня Кавіти. Варто зазначити, що обсяги текстів помітно збільшились. Для порівняння на Рисунку 2.1.7 наведено текст з уроку 6, а Рисунок 2.1.8 демонструє текст з уроку 12.

Meeting Deepak's Family

What's Your Daily Routine? आपकी दिनचर्या क्या है? Kavita explains her routine.

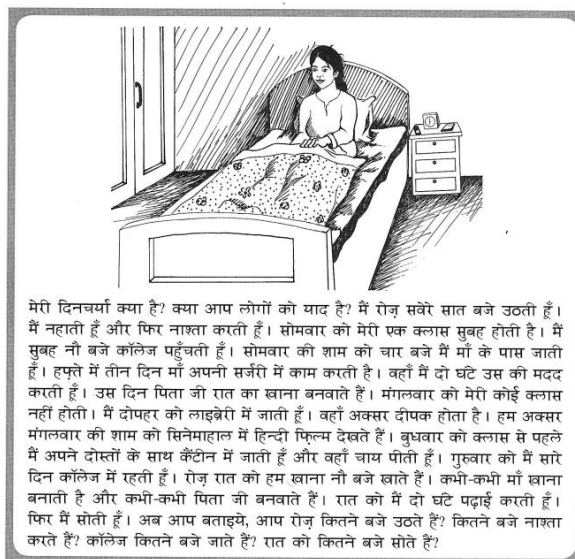

Рисунок 2.1.7 (текст з уроку 6)

Рисунок 2.1.8 (текст з уроку 12)

Так само помітно збільшились і обсяги потанційно невідомої лексики, що подається після текстів. Завдання після тексту як і в минулих уроках вимагає від студента перекласти питання з англійської на гінді та дати на них відповідь.

В уроці 12 також розглядається вживання та утворення минулого доконаного часу та вживання частки ने. Пояснення граматики займає 3 сторінки, після яких для практики подається діалог із класичним завданням на переклад питань та відповідь на них. Як і в попередніх уроках перевірити правильність

виконання можна за допомогою аудіо. Слова виключення подаються списком з перекладом на англійську без додаткових коментарів. Вправ на закріплення не наводиться.

पठ 13 (урок 13): *Діалог: Як ти дістаєшся до коледжу?; Граматика: присвійні займенники в гінді; Діалог: Ти маєш гроші, Кавіта?; Граматика: герундій в гінді; Текст: Що варто побачити в Делі?; Граматика: теперішній доконаний час; Минулий доконаний час; Лексика: Ви коли-небудь були в Америці? Скільки разів?*

Урок займає 15 сторінок та розпочинається з граматичного вступу, також на початку уроку списком наводяться слова на позначення транспорту з перекладом на англійську мову на вказанням роду іменників. Для закріплення подається діалог з вправою на переклад питань. Наступною темою в уроці розглядається присвійність. Текстова пояснення граматики англійською мовою з рядом прикладів мовою гінді займає 3 сторінки, після чого для практики подається діалог із завданням відповісти на питання по тексту. Після завдання протягом наступних трьох сторінок розглядаються правила вживання герундія і мові гінді та на закріплення подається вправа, що включає в себе завдання перекласти питання мовою гінді та дати відповідь на них. Протягом наступних 4 сторінок розглядаються правила вживання та утворення теперішнього доконаного та минулого доконаного часів. Для практики наводиться завдання на переклад питань. Варто зазначити, що після уроку 10 в книзі почали з'являтися додаткові персонажі, такі як хлопчик Імран, який є представником мусульманського населення Індії. В його мові часто помітні урдуїзми та звороти характерні для мови урду, як наприклад привітання: सलाम वअल्लेइकुम, та такі слова як ज़िंदगी, खुदा тощо.

पठ 14 (урок 14): *Лексика: Як це називається на гінді?; Текст: Моє місто Делі; Граматика: прогресивний аспект; Діалог: Як довго ви вивчали гінді?; Граматика: Утворення минулого прогресивного часу; Узгодження дієслів; Частки ही, भी, तो, तक; Діалог: Я теж хочу подивитися фільм.*

Урок займає 12 сторінок та розпочинається з короткого граматичного коментаря, який подає приклади виразів для запитання «як це називається?». Після коментаря студентам пропонується прослухати та прочитати діалог, до якого подано список з потенційно невідомих слів з перекладом на англійську та вказанням роду іменників, до тексту також пропонується завдання, яке складається з перекладу питань мовою гінді та відповіді на них. Протягом наступних двох сторінок подаються правила використання та формування прогресивного аспекту мови гінді, а також узагальнені таблиці до них. Для практики студентам надається діалог і питання після нього. Перевірити правильність виконання можна як і в минулих уроках за допомогою аудіо. Наступні 5 сторінок відведено під текстові пояснення правил вживання та утворення прогресивного аспекту в минулому часі, узгодженню дієслів та використанню часток *ही, भी, तो, त्क*. Фінальною вправою на закріплення є великий діалог до якого завданням є утворити питання до поданих відповідей за допомогою слів поданих в дужках.

पठ 15 (урок 15): Текст: Студентське життя в Делі; Граматика: умовний спосіб нереальної умови; Діалог: Я намагався вам подзвонити; Граматика: використання कोई та कुछ; Використання पर; Суфікс कर; Діалог: Що ти робив, коли повернувся додому вчора ввечері?

Урок займає 11 сторінок та розпочинається з тексту до якого подано список потенційно невідомих слів та завдання в якому студенту необхідно дати відповіді на запитання по тексту. Далі протягом двох сторінок подається текстове правило утворення та використання умовного способу нереальної умови та для практики надається вправа в якій студентам необхідно дати відповіді на запитання. Перевірити правильність виконання можна за допомогою аудіо. Після практичного завдання протягом наступних трьох сторінок подається правило вживання займенників *कोई* та *कुछ*. Вправа на закріплення вивченого матеріалу відсутня. Одразу після правил на вживання займенників подається правило використання прийменника *पर* та суфіксу *कर*. Остання сторінка уроку

відведена під вправу у вигляді діалогу, після якого студентам необхідно перекласти питання мовою гінді та дати на них відповідь. Перевірити правильність виконання можна як і в попередніх уроках за допомогою аудіо. Варто зазначити, що в уроках 10-15 набагато рідше зустрічаються ілюстрації, що мають на меті поглибити знання студентами культурних особливостей Індії. Тепер більша частина інформації подається у вигляді текстів та описових елементів.

चठ 16 (урок 16): Текст: Моє улюблене місце в Делі; Граматика: Оптатив (Спосіб дієслова, який означає бажаність відповідної дії); Використання оптативу; Діалог: Я хочу, щоб ти поговорив з Вріндою; Граматика: Допустовий спосіб; Лексика: Цифри та підрахунок; Дні тижня; Місяці у році; Граматика: Використання से в значенні з, чим, ким, звідки; Лексика: Чи можу я поставити вам запитання?

Урок займає 14 сторінок та розпочинається з тексту під назвою «Моє улюблене місце в Делі». Завданням до тексту є написання власного твору на тему «Моє місто» з використанням поданих слів. Після тексту наступні 6 сторінок уроку займає текстове правило англійською мовою з рядом прикладів мовою гінді щодо утворення та використання оптативу (способу дієслова, що означає бажаність відповідної дії). Для практики надається діалог після якого студент має відповісти на запитання та перевірити правильність виконання за допомогою аудіо. Після практичної вправи наводиться правило творення та використання допустового способу. Вправи на закріплення не передбачено. В уроці також подаються цифри, назви днів тижня, місяців, а також порядкові числівники. Всі вище перелічені матеріали подаються у формі тексту мовою гінді з перекладом на англійську мову. Щодо днів тижня, то ще додатково наводиться пояснення (приклад наведено на рисунку 2.1.9).

Days of the Week

The days of the week have occasionally appeared in earlier lessons in this book. There are at least two names for some of the days of the week, coming from different traditions.

सोमवार	Monday (m)	(the day of the moon)
मंगलवार	Tuesday (m)	(the day of Mars)
बुधवार	Wednesday (m)	(the day of Mercury)
गुरुवार/बृहस्पतिवार	Thursday (m)	(the day of Jupiter)
शुक्रवार	Friday (m)	(the day of Venus)
शनिवार/शनिश्चर	Saturday (m)	(the day of Saturn)
इतवार/रविवार	Sunday (m)	(the day of the Sun)

Рисунок 2.1.9 (Elementary Hindi сторінка 153)

І додатково наводяться альтернативи притаманні мові урду (див. Рис.2. 1.10)

There are further alternative names for the days of the week in the Urdu register, some of which are the same as those in Hindi. These are:

पौर	Monday (m)	जुमा	Friday (m)
मंगल	Tuesday (m)	हफ्ता	Saturday (m)
बुध	Wednesday (m)	इतवार	Sunday (m)
जुमेरात	Thursday (f)		

Рисунок 2.1.10 (Elementary Hindi сторінка 153)

Окрім вищезгаданих тем в уроці також розглядається використання післяйменника **से** в значенні *з, чим, ким, звідки*. Останні 2 сторінки уроку присвячені діалогу під назвою «Чи можу я поставити тобі питання?» та вправі після нього, я якій студентам необхідно утворити питання до поданих відповідей використовуючи слова в дужках.

पठ 17 (урок 17): Граматика: майбутній час; Лексика: Скільки це коштує?; Граматика: допустовий спосіб; Дієслова लगना прикріпляти, देना давати і पाना отримувати; Діалог: Я щойно випив чай, дякую; Граматика: дієслово मिलना зустріти, знайти, придбати; Діалог: Де ми зустрінемося?

Урок займає 12 сторінок та розпочинається з правила утворення та вживання майбутнього часу, яке займає три сторінки після якого для практики наводиться діалог і завдання на переклад питань мовою гінді та відповідь на них. Після вправи в текстовій формі подаються правила утворення допустового способу, а також лексичний коментар щодо вживання багатозначних дієслів लगना прикріпляти, देना давати і पाना отримувати, та нюанси їх вживання. Для практики

надається діалог, перед яким наведено коментар англійською мовою, що має на меті поглибити знання студента про культурні особливості гостинності індійців. Після діалогу наводиться вправа в якій студенту треба дати відповідь на питання до тексту. Наступні дві сторінки уроку займає детальний розбір багатозначного слова *मिलना* та нюанси вживання його в різних значеннях. До правил англійською мовою подається багато прикладів мовою гінді з перекладом. Останні дві сторінки уроку присвячені діалогу для закріплення пройденого матеріалу. Також в уроці 17 вперше до виконання пропонується вправа на створення власного діалогу.

पठ 18 (урок 18): *Діалог: Ви, мабуть, їли індійську їжу; Граматика дієслова з післяйменником क्ते; Діалог: Що тобі подобається?; Лексика: Вирази для розмови про час; Діалог: Радий знайомству*

Урок займає 14 сторінок та розпочинається з великого тексту, що розповідає про індійську їжу. До тексту подається список з потенційно невідомих слів з перекладом на англійську та вказанням роду іменників. Завдання до тексту аналогічне до попередніх уроків – студенту необхідно дати відповіді на запитання. Наступні шість сторінок займає детальний розбір дієслів, які вживаються з післяйменником क्ते та дієслівних конструкцій і сталих виразів. Для закріплення пройденого матеріалу подається діалог та завдання до нього: перекласти питання мовою гінді та дати на них відповідь. Також в уроці детально розглядаються вирази для розмови про час. Як і в минулих уроках вони наведені в текстовій формі мовою гінді з перекладом на англійську та додатковими коментарями щодо особливостей вживання. Для закріплення пройденого матеріалу передбачений діалог та завдання, яке включає в себе відповіді на запитання до діалогу.

पठ 19 (урок 19): *Діалог: Я хочу піти о 5:30; Граматика: допоміжні дієслова सकना бути в змозі, पाना бути в змозі, отримати, придбати та चुकना бути завершеним, завершеним, Текст: Погода в Північній Індії; Граматика: Складні дієслова: дієслова забарвлення; Використання дієслів забарвлення:*

Лексика: Це так круто! Я така спрагла!; Граматика: Ступені порівняння прикметників

Урок займає 15 сторінок та розпочинається з великого діалогу під назвою «Я хочу піти о 5:30», до якого подається список з потенційно невідомих слів з перекладом на англійську та вказанням роду іменників, а також завдання в якому студенту пропонується дати відповіді на питання по тексту. Наступні дві сторінки присвячені правилам використання допоміжних дієслів सकन бути в змозі, चन бути в змозі, отримати, придбати та चुकन бути завершеним. Також в уроці подається список лексики для розмови про погоду, а наступні шість сторінок повністю відводяться на детальний розгляд складних дієслів та дієслів забарвлення з усіма деталями та нюансами їх вживання. Для практики подається діалог після якого студенту необхідно перекласти питання мовою гінді та дати на них відповіді. Також в уроці розглядаються ступені порівняння прикметників.

Важливо зазначити, що під час пояснення надається декілька варіантів утворення ступенів порівняння в залежності від походження слова, окремими пунктами виділено закінчення притаманні словам санскритського та перського походження. Завдань на практику з цієї теми не передбачено.

पठ 20 (урок 20): Діалог: Я не можу прийти у вівторок; Лексика: вислови зобов'язання; Текст: Кавіта розумніша за мене; Граматика: використання वाला і को; Діалог: Скільки часу вам потрібно, щоб повернутися додому з коледжу?

Урок займає 9 сторінок і розпочинається з великого діалогу після якого як і в минулих уроках наведено список потенційно невідомих слів та питання, на які студенту необхідно дати відповідь. Протягом наступних чотирьох сторінок наводиться текстове правило вживання виразів зобов'язання, а саме в трьох пунктах детально розбирається та пояснюється використання дієслів चाहिए, होना, पड़ना для вираження зобов'язання, а також короткою текстовою заміткою щодо інших способів висловлення зобов'язань. Для практики подається текст та завдання після нього, в якому студентам необхідно доповнити питання

використовуючи слова подані в дужках. В даному уроці також розглядається вживання суфіксу *बला* з післяйменником *को*, на правило відведено три сторінки та на закріплення пройденого матеріалу надається діалог, після якого студентам необхідно перекласти запитання та дати відповідь на них.

पठ 21 (урок 21): *Діалог: Пробач мені, я затримався; Граматика: пасивний стан; Пасив нездатності; Діалог: Я думаю що...*

Урок займає 7 сторінок та розпочинається з діалогу в якому студентам представлені вирази вибачення. Протягом наступних п'яти сторінок наведено текстове правило утворення та використання пасивного стану, а також окремим пунктом виділено правило утворення та вживання пасивного стану нездатності. Для практики наведено діалог після якого завданням студента є перекласти запитання та дати на них відповідь.

पठ 22 (урок 22): *Діалог: Чи знаєте ви урду?; Граматика: складні дієслова; Діалог: Я не можу сказати вам, як я втомився*

Урок займає 8 сторінок та розпочинається з діалогу після якого студентам пропонують відповісти на запитання. Основною граматичною темою уроку є складні дієслова, тому протягом чотирьох наступних сторінок подається текстові правила вживання дієприкметників в поєднанні з дієсловами. А саме: завершений\незавершений дієприкметник з дієсловом *रहना*, завершений\незавершений дієприкметник з дієсловом *जाना*, завершений дієприкметник з дієсловом *करना*, незавершений дієприкметник з дієсловами *आना* та *बनना*. Для практики подається великий діалог після якого студентам пропонується перекласти запитання мовою гінді та дати на них відповідь.

पठ 23 (урок 23): *Діалог: Делі продовжує рости; Граматика: відносні/співвідносні зворот; जे з різними післяйменниками; Діалог: Поїдемо через бенгальський ринок?; Лексика: Поки/Доки/До того часу... До того часу...*

Урок займає 8 сторінок та розпочинається з діалогу після якого студентам пропонують відповісти на запитання. Наступні чотири сторінки відведені на текстові правила формування та вживання відносних зворотів, правила вживання

частинки जो з різними післяйменниками наведені у вигляді таблиць. Для практики подається діалог та завдання після нього на переклад питань мовою гінді та відповідь на них. Окремими пунктом протягом двох сторінок наведені вирази з використанням जब तक, तब तक, описані варіанти їх вживання та особливості використання. Вправи на закріплення не наведено.

पठ 24 (урок 24): Текст: Я дуже хвилююся з приводу іспитів; Граматика: дієприкметники в ролі прикметників; Діалог: Куди їдеш на літо?; Граматика: дієприкметники в ролі прислівників; Доконаний дієприкметник+ बिना / बगैर без; Дієприкметники в ролі іменників

Фінальний урок книги займає 9 сторінок та розпочинається з діалогу завдання до якого є відповіді на питання. Протягом наступних двох сторінок наведено правило вживання дієприкметників в ролі прикметників. Більшу частину правила займають приклади мовою гінді з перекладом на англійську. Для практики наводиться діалог, після якого так само як і в попередньому випадку студентам необхідно дати відповіді на питання. Протягом останніх п'яти сторінок наведено правило використання дієприкметника у ролі прислівника та іменника. Вправ на практику не наведено.

Додатки до книги

Після основної частини підручника ще подано п'ять додатків в яких додатково подані цифри, дати, назви пір року та місяців, перелік післяйменників, назви країн та національностей, окремий додаток відведено на список лексики на назви членів родини. Останній додаток відведено під пояснення правил творення та вживання дієслів. Всі додатки подані в формі таблиць.

Після додатків протягом сорока чотирьох сторінок наведено відповіді на практичні завдання. Останні сторінки підручника займає словник. Варто зазначити, що біля кожного слова в словнику вказано урок та вправу, в якій це слово було використано (див. Рис.2.1.11)

भूल जाना (v.i.) to forget (T21, p. 212)
 भूलना (v.i.) to forget (T5, p. 33) (GR 12)
 माफ़ करना (v.t.) to forgive, excuse, pardon
 (T12, p. 102) (W23, p. 130)
 माफ़ी (f) forgiveness, pardon
 तकल्लुफ़ (m) formality (W8, p. 41)
 चालीस (adj) forty (T16, p. 151) (W18, p. 104)
 अड़तालीस (adj) forty-eight (T16, p. 151)

Рисунок 2.1.11 (Elementary Hindi сторінка 320)

Аудіо-файли

Книга насыщена діалогами, які є озвученими і доступними для студента у вигляді аудіо. Аудіо доступні на диску, що йде в комплекті з книгою. Аудіо на диску підписані цифрами від 1 до 140. Варто зазначити, що біля самих практичних вправ номер аудіо не вказується, а є лише знак диску, що вказує на те, що вправа озвучена (див. рис. 2.1.12), проте в кінці книги надається список аудіо з номерами треків та вправ до яких вони належать (див. рис. 2.1.13)

Рисунок 2.1.12

Audio CD Track List

Together with the *Elementary Hindi* Textbook and Workbook, the Audio CD (which is packaged with the Textbook) offers Hindi examples, conversations and activities to help you learn.

"Practice" sections are found in the **Textbook**.
 "Activities" are found in the **Workbook**.

LESSON 1	LESSON 5
Track 1 Activity 1.1	Track 16 Activity 5.1
2 Activity 1.2	17 Lesson 5 Practice:
3 Activity 1.4	Meeting Kavita's Family
LESSON 2	18 Lesson 5 Practice:
Track 4 Activity 2.1	How Are You? How's the Weather?
5 Activity 2.3	19 Activity 5.3
6 Activity 2.4	20 Activity 5.4
7 Activity 2.5	LESSON 6
LESSON 3	Track 21 Activity 6.1
Track 8 Activity 3.1	22 Lesson 6 Practice:
9 Lesson 3 Practice: Meeting Kavita	Meeting Deepak's Family
10 Activity 3.2	23 Activity 6.3
11 Activity 3.4	24 Activity 6.4
LESSON 4	25 Activity 6.5
Track 12 Activity 4.1	LESSON 7
13 Lesson 4 Practice:	Track 26 Lesson 7 Practice:
More About Deepak	Outside the Library
14 Activity 4.3	27 Activity 7.2
15 Activity 4.4	28 Activity 7.3
	29 Lesson 7 Practice:
	What Does Kavita Wear?
	30 Activity 7.4
	31 Activity 7.5

Рисунок 2.1.13

2.1.3. Особливості структури та тематичного наповнення підручника «Elementary Hindi»

Структура підручника є чіткою та логічною, проте структура перших шести уроків помітно відрізняється від 18 наступних. В уроках 1-6 кожен урок розпочинається зі списку нових літер або сполучень приголосних, які будуть вивчатися на уроці. Далі слідує правила вимови для цих літер, а також

граматичні правила, які пов'язані з ними. Крім того, на кінці кожного уроку є тексти та діалоги, які допомагають учням відточити свої знання та вміння. У перших уроках учні вивчають основні літери та правила вимови. На наступних уроках додаються нові літери та граматичні правила, такі як вживання займенників, дієслів та прикметників. Пізніше уроки стають складнішими, включаючи правила відмінювання, наказовий спосіб та складніші форми дієслів.

Структура уроків 7-24 відрізняється від перших шести та має наступні особливості: урок розпочинається або з діалогу чи тексту, що переходить в граматичний блок, або навпаки одразу з граматичного пояснення з текстом або діалогом для закріплення пройденого матеріалу. Діалоги не транслітеровані та не перекладені англійською мовою. Загалом відмінною рисою даного підручника є повна відсутність транслітерації, що позитивно впливає на навички читання деванагарі у студентів.

Уроки також містять тексти та діалоги на різні теми, такі як знайомство з родиною, запитання про вік, скільки братів і сестер та інші. Це допомагає учням вивчати мову в контексті та розвивати навички спілкування. Завдяки озвученим діалогам студенти також мають можливість попрактикувати вимову та інтонацію.

Кожен урок містить граматичний розділ, який пояснює одразу декілька різних граматичних структур, таких як відмінювання дієслів, відмінювання іменників і формування речень, часи, аспекти тощо. Розділи граматики детальні та обширні, охоплюють широкий спектр тем, від базової структури речень до складних граматичних конструкцій. Пояснення граматики супроводжуються численними прикладами, які ілюструють різні представлені правила та поняття. Всі приклади подано з перекладами англійською мовою, варто зауважити, що транслітерація відсутня протягом всієї книги.

Що стосується практичного застосування пройденого матеріалу, то даний підручник розрахований на його використання з додатковими матеріалами, а саме робочим зошитом з вправами, який йде в комплекті. В самому підручнику практичні вправи також присутні, проте не зважаючи на різноманітність в

структурі підручника його наповнення практичними вправами досить одноманітне. Переважна більшість практичних завдань включають в себе вправи на переклад та вправи в яких студентам необхідно дати відповідь на запитання. Таким чином, з наведених в Розділі 1 19 вправ в даному підручнику нараховується тільки 4. Важливо зазначити, що вправи на закріплення нової лексики відсутні взагалі.

У загальному, підручник містить достатньо матеріалу для вивчення мови гінді від початкового до середнього рівня, а різноманітна структура допомагає урізноманітнити викладання уникаючи рутини. Діалоги цікаві та насичені новою лексикою.

2.2. Структурні та тематичні особливості підручника «Complete Hindi» за авторства Руперта Снелла та Саймона Вейтмена

2.2.1. Загальні відомості про підручник «Complete Hindi»

Курс поділено на 18 розділів, кожен з яких базується на (зазвичай двох) діалогах, які демонструють і втілюють у життя нову граматику, представлену в цьому конкретному розділі. Транслітерація латиницею надається для перших п'яти одиниць і для всіх слів у гінді-англійському глосарії. Діалоги утворюють своєрідну мильну оперу, засновану на житті родини Делі; англійські переклади навмисно близькі та дослівні, щоб функціонувати як ключ до гінді. Книга закінчується деякими додатковими матеріалами в додатках разом з ключем до вправ і повним гінді-англійським і англо-гінді глосаріями. Згідно з авторами даного підручника граматичні пояснення в ньому максимально доступні та нетехнічні. Автори також зазначають, що книга такого типу не може бути вичерпною, але всі основні граматичні структури гінді в ній представлені.

Варто зазначити, що в даному підручнику як і в Elementary Hindi наявні персонажі, які є головними героями діалогів в підручнику. Протягом 37 діалогів розповідається про історію сім'ї Кумар, яка живе в Делі, та їхнього гостя Пратапа, який приїхав із Лондона; багато вправ також є частиною однієї

розповіді. Пратап (21 рік) приїхав до Індії, щоб вивчати гінді в приватному коледжі, яким керує Шарма Джі. Розлучена мати Пратапа Аніта, яка живе в Лондоні, домовилася про те, щоб він залишився в якості гостя з родиною Кумар. Сім'я Кумар складається з вольової Камали та її слухняного чоловіка Пракаша, їхньої дочки Сангіти (19), синів Ріші (14) і Раджа (12) і літньої, але спритної матері Пракаша, яку всі називають Даді Джі («бабуся»). Напруженість між Камалою та Пракашем не сприяє їхній спільній стурбованості щодо майбутнього Сангіти: вони хотіли б бачити її заміжньою, але вона дуже дорожить своєю незалежністю. Милодушна Даді Джі, тим часом, заспокійливо діє на всю родину. Молодший брат Пракаша, письменник-початківець Арун, часто залишається з ними; він розмовляє скоріше санскритизованою або формальною гінді (тоді як його співавтор Прем розмовляє гінді з великою часткою англійської). Суреш, сусід Кумарів, є ще одним частим учасником діалогів. Пракаш працює в компанії, яку нещодавно поглинув містер Кханна, який має службовця на ім'я Чоту, який також іноді з'являється в якості учаника діалогів. Молодша сестра Кханни Пінкі є близькою подругою Сангіти Кумар. Син Кханни Харіш, як і Пратап, захоплюється Сангітою здалеку; але серце Сангіти зайняте в іншим. [32]

2.2.2. Огляд змісту підручника «Complete Hindi»

Алфавіт та написання деванагарі

Практична частина даного підручника починається з вивчення алфавіту, він презентований на деванагарі з транслітерацією, а також текстовим пояснення вимови специфічних звуків. Після алфавіту окремим пунктом виділяються правила з'єднання літер. Важливою деталлю даного підручника також є те, що окремим пунктом в ньому наводяться альтернативні правила написання. Також важливо зазначити, що на відміну від Elementary Hindi, алфавіт в даному підручнику озвучений, також є аудіо вимови лігатур та окремих слів для практики. [65]

Урок 1.

- *1a Пратап з Лондона зустрічає свого опікуна в Делі*
 - *Особисті займенники та дієслово होना «бути»*
 - *Питання та відповіді*
- *1b Камала показує Пратапу його кімнату*
 - *Іменники*
 - *Прикметники*
 - *Односкладні речення*

1a. Пратап з Лондона зустрічає свого господаря в Делі: цей розділ знайомить студентів з головним героєм, Пратапом, і його опікуном у Делі. Він представляє основні фрази гінді для привітання та представлення, а також навчає деяким культурним аспектам, пов'язаним із використанням назв і форм звернення. Важливо зазначити, що список потенційно невідомих студенту слів наведених після діалогу подано не тільки мовою гінді з перекладом на англійську, а й транслітеровано, також слова озвучено. Сам діалог також наведено з транслітерацією та перекладом. Вправ на закріплення не надано.

1.1. Особисті займенники та дієслово होना «бути»: у цьому розділі розглядаються особисті займенники, що використовуються в гінді, і дієслово होना «бути» (у теперішньому часі), яке використовується для визначення себе та інших. Вправ на відпрацювання пройденого матеріалу не подано.

1.2. Питання та відповіді: цей розділ навчає, як формувати запитання, використовуючи такі питальні слова, як कौन «хто» і क्या «що», і як відповідати на них простими ствердними чи заперечними відповідями. Вправ на відпрацювання пройденого матеріалу не подано.

1b. Камала показує Пратапу його кімнату: у цьому діалозі представлено іншого персонажа, Камалу, яка показує Пратапу його кімнату. Діалог презентує пласт основної лексики гінді, пов'язаної з предметами побуту та меблями. Як і в минулому діалозі список потенційно невідомих студенту слів наведених після діалогу подано не тільки мовою гінді з перекладом на англійську, а й

транслітеровано, також слова озвучено. Сам діалог також наведено з транслітерацією та перекладом. Вправ на закріплення не надано.

1.3. Іменники: у цьому розділі розглядається вживання іменників гінді, включно з родовими ознаками, формами однини та множини.

1.4. Прикметники: у цьому розділі розглядається вживання прикметників у гінді та їх узгодження з родом і числом.

1.5. Прості речення: у цьому розділі розглядається формування простих речень мовою гінді, включаючи порядок слів і використання постпозицій для позначення зв'язків між іменниками та іншими елементами в реченні.

В кінці уроку наведено ряд вправ на закріплення пройденого матеріалу. В першій вправі студентам необхідно доповнити речення правильною формою дієслова होना «бути» та перекласти речення, а в другій вправі мають перекласти вступ з щоденника Пратапа. Також після вправ наведено ряд питань для перевірки засвоєння пройденого матеріалу

Урок 2.

- *2 Питання та відповіді*
 - *2a Пратап у кабінеті вчителя гінді*
- *2.1 Питальні слова*
- *2.2 Узгодження прикметників з різними родами*
 - *2b Маленька проблема Пратапа*
- *2.3 Деякі особливості розмови*
- *2.4 Ще про прикметники та іменники*

2a. Пратап у кабінеті вчителя гінді: цей розділ продовжує розповідь про Пратапа та його подорож до вивчення мови гінді. Пратап зустрічає свого вчителя гінді в його офісі та бере участь у розмові, використовуючи основні фрази та запитання гінді пройдені в попередньому занятті.

2.1. Питальні слова: у цьому розділі розглядаються різноманітні питальні слова, які використовуються в гінді для постановки запитань, наприклад कहाँ (де),

कब (коли), कौन (хто), कैसे (як) і कितना (скільки). Він також охоплює деякі прості форми запитання з використанням цих слів.

2.2. Узгодження прикметників з різними родами: у цьому розділі розглядається вживання прикметників мовою гінді з іменниками різного роду. Він навчає студента, як вибрати правильний рід прикметника на основі роду описуваного іменника.

2б. Маленька проблема Пратапа: цей розділ продовжує розповідь про Пратапа та його досвід у Делі. З діалогу студент дізнається про симпатію Сангіти до Пратапа і вивчає фрази для вираження хвилювання.

2.3. Деякі особливості розмовної мови гінді: у цьому розділі розглядаються деякі поширені розмовні особливості гінді, такі як використання ввічливої форми привітання नमस्ते та नमस्कार звернення та використання слова «будь ласка» (कृपया), частинки जी тощо.

2.4. Більше про прикметники та іменники: у цьому розділі розповідається про вживання прикметників та іменників у гінді, охоплюючи узгодження прикметників з іменниками у множині.

В кінці уроку наводиться список вправ, який складається з чотирьох вправ, в яких студентам необхідно дати відповіді на запитання по текстах, що вони прочитали та прослухали протягом уроку, перекласти текст з мови гінді на англійську, перекласти речення з англійської на гінді та переписати речення замінивши іменники в однині на іменники в множині та узгодити їх з відповідними прикметниками.

Урок 3.

- *3 кімнати в будинку*
 - *За Мати Пратапа телефонує з Лондона*
- *3.1 Прості післяйменники*
- *3.2 Іменники з післяйменниками*
 - *3b Пракаш втратив окуляри*
- *3.3 Прикметники в непрямому відмінку*

- **3.4 Займенники в непрямому відмінку**

3.1. Прості післяйменники: У цьому розділі представлено концепцію післяйменників у мові гінді, які схожі на прийменники в англійській мові, але йдуть за іменником, до якого вони відносяться. Наводиться список простих післяйменників з численними прикладами та поясненнями щодо їх використання.

3.2. Іменники з післяйменниками: цей розділ присвячений правилами використання післяйменників з іменниками для позначення володіння, наприклад मेरा घर (мій будинок) і उसके बाल (її волосся).

3б. Пракаш втратив окуляри: цей діалог представляє персонажа Пракаша, який втратив окуляри. В діалозі активно використовуються післяйменники.

3.3. Прикметники в непрямому відмінку: у цьому розділі розповідається про більше прикметників у непрямому відмінку та про те, як вони використовуються для опису іменників у певній функції чи відношенні за наявності післяйменників.

3.4. Займенники в непрямому відмінку: у цьому у вигляді таблиці наводяться правила вживання займенників в непрямому відмінку, які вживаються для позначення об'єкта речення. Такі як मुझे (я) і तुम्हें (ти) у різних структурах речень.

Ряд вправ наведених в кінці уроку включає в себе вправу на переклад речень з англійської мови на гінді, вправу на написання власного діалогу на задану тему з використанням вивченої лексики та 10 питань для самоперевірки.

Урок 4.

- **4 Хто був цей красень?**
 - **4а Друг Сангіти Сухас – просто друг?**
- **4.1 «був» і «були»**
- **4.2 ते в значенні «отже, що стосується»**
- **4.3 Порівняння прикметників**

○ 4b Кхана Джі в офісі

- 4.4 Деякі конструкції з क्ते ko
- 4.5 Кличний відмінок

4а. Друг Сангіти Сухас - просто друг?: цей діалог знайомить студента із персонажем Сухаса, який є другом Сангіти. Він представляє лексичний пласт для позначення рівня знайомства та стосунків.

4.1. «Був» і «Були»: у цьому розділі розглядається використання дієслова होना в минулому часі, що є відповідником «was» і «were» в англійській мові, які мають різні форми залежно від роду та числа іменника, до якого вони відносяться.

4.2. ते в значенні “отже, що стосується”: у цьому розділі розповідається про використання слова ते в гінді, яке має подібне значення до «so» або «as for» англійською мовою. Його часто використовують для введення нової теми або для переходу до пов’язаної теми. Пояснення подається у формі тексту з рядом прикладів мовою гінді з транслітерацією та перекладом.

4.3. Порівняння прикметників: у цьому розділі розглядається порівняння прикметників мовою гінді, включно з використанням форм порівняння та найвищого ступеня. Він також навчає використовувати прикметники для опису якостей людей та предметів.

4.4. Деякі конструкції з क्ते ko: у цьому розділі розглядається ряд конструкцій, у яких використовується післяйменник क्ते, включно з його використанням із займенниками та для позначення одержувача дії.

4.5. Кличний відмінок: у цьому розділі представлено кличний відмінок у гінді, який використовується для прямого звернення до когось у реченні. Навчає вживання частки ओ та різних форм кличного відмінка для іменників різного роду та числа.

Вправи на закріплення складаються з трьох вправ на переклад з англійської на гінді та з гінді на англійську, а також вправи на написання

листівки з використанням лексики та граматики пройденої на занятті за поданим прикладом і десяти питань для самоперевірки.

Урок 5.

- 5 Сідайте, будь ласка, тут
 - 5a Сусід Камали Суреш приходить на обід
- 5.1 Інфінітив дієслова
- 5.2 Прохання та запити
 - 5b Загублені ключі та роздратування
- 5.3 Вираження належності за допомогою क कā
- 5.4 को ko з непрямым і непрямым додатками
- 5.5 Альтернативні форми непрямих займенників + को ko

5.1 Інфінітив дієслова: у цьому розділі розглядається вживання дієслова інфінітиву в гінді. Пояснюється, що таке інфінітив дієслова і як він утворюється. У ньому також наведено приклади речень, у яких у різних контекстах використовуються інфінітивні дієслова.

5.2 Прохання та запити: у цьому розділі описано утворення та використання фраз та виразів для вираження прохань і запитів мовою гінді. В уроці пояснюються особливості вживання цих виразів та наводиться ряд прикладів речень з їхнім використанням.

5.3 Вираження належності за допомогою क कā: у цьому розділі розглядається використання післяйменника “क”, щоб виразити належність об'єктів один до одного. Пояснюється правила вживання післяйменника з різними іменниками та займенниками.

5.4 को ko з непрямым і непрямым додатками: у цьому розділі пояснюється використання “को” з непрямыми та прямими додатками в гінді. Тут пояснюється різниця між двома типами додатків та особливості використання післяйменника «को» для кожного типу. Правила підкріплюються рядом прикладів мовою гінді з транслітерацією та перекладом.

5.5 Альтернативні форми непрямого займенника + को ko: цей розділ охоплює альтернативні форми непрямого займенника з післяйменником “को”. Пояснюється, як використовувати альтернативні форми непрямого займенника в різних контекстах.

Вправи на практику складаються з вправи на заміну займенника तुम займенником अच та узгодження прикметників та дієслів з ним, вправи на встановлення правильної форми для займенника та узгодження його з дієсловом для вираження прохання. Наступні дві вправи присвячені особливостям використання післяйменника को з прямим та непрямим додатком, завданням є переписати речення доповнюючи їх післяйменником को. Також в уроці присутня вправа на переклад з мови гінді на англійську та 10 питань для самоперевірки.

Урок 6.

- *6 Що робить Пратап?*
 - *6a Суреш запитує Пракаша про його дім*
- *6.1 Недоконаний вид теперішнього часу*
- *6.2 Присвійні займенники*
 - *6b Пратап і Сангіта*
- *6.3 अपना «свій»*
- *6.4 Складні відмінки*
- *6.5 Повторення займенників*

6.1 Теперішній час недоконаного виду: цей розділ охоплює теперішній час недоконаного виду, який використовується для опису звичних дій, тобто дій, які виконуються регулярно або неодноразово. Цей час утворюється шляхом додавання закінчень теперішнього часу до основи дієслова. У цьому уроці недоконаний вид теперішнього часу вводиться в контексті опису занять різних членів сім'ї.

6.2 Присвійні займенники: в даному розділі розглядаються присвійні займенники, які використовуються для позначення власності. У гінді присвійні

займенники узгоджуються в роді, числі та відмінку з іменником, до якого вони відносяться. У цьому уроці наведено різні форми присвійних займенників і продемонстровано особливості їх вживання в реченнях.

6б Пратап і Сангіта: у другій частині уроку Пратап і Сангіта розмовляють про свій вік, презентуючи деякі числівники мови гінді.

6.3 अचन «власний»: в цьому розділі розглядається слово «अचन», яке означає «власний» і використовується для вказівки власності чи володіння. Воно узгоджується в роді, числі та відмінку з іменником до якого відноситься.

6.4 Складні післяйменники: в даному розділі розглядаються складні післяйменники, що утворюються шляхом поєднання простого післяйменника з іншим словом, таким як іменник або прикметник. У цьому уроці студентів знайомлять з рядом складних післяйменників та демонструють, як вони вживаються в реченнях.

6.5 Повторення займенників: у цьому розділі підводиться підсумок інформації пройденої за минулі уроки. Що стосується займенників та особливостей їх вживання.

Для закріплення пройденої інформації наводиться 4 вправи, серед яких перша вправа передбачає вибір правильної форми слова в реченні, а наступні 3 вправи є вправами на переклад та 10 питань для самоперевірки.

Урок 7.

- *7 Батько викладав урду*
 - *7а Дитинство бабусі в Канпурі*
- *7.1 Минулий недоконаний час*
- *7.2 कोई i कुछ*
- *7.3 चाहिए «бажаний/потрібний»*
 - *7б Хто де працює?*
- *7.4 Порядкові числівники*
- *7.5 Узагальнення*
- *7.6 Складні дієслова*

Розділ 7 починається з розмови між Сангітою і її бабусею про її дитинство в Канपुरі. Ця розмова демонструє минулий недоконаний час, який використовується для розмови про регулярні або звичні дії в минулому.

7.1 Минулий недоконаний час: в цьому розділі у текстовій формі наведено правила утворення та використання минулого недоконаного часу, видозміна закінчень та допоміжного дієслова होना наведені у формі таблиць.

7.2 कोई і कुछ: в цьому розділі розглядаються слова, що означають «дещо» (कुछ) і «будь-який» (कोई), правила наведені в текстовій формі з рядом прикладів мовою гінді з транслітерацією та перекладом.

7.3 चाहिए «бажаний/потрібний»: в даній частині уроку слово चाहिए, наводиться в значенні «бажаний/потрібний». В текстовій формі англійською мовою пояснюються особливості його вживання в теперішньому та минулому часі.

У другій частині уроку 7 (**розділ 7b**) представлено поняття порядкових числівників. Числівники наводяться у вигляді списку з перекладом, а також надається посилання на додаток в кінці книги, в якому наводиться більше числівників.

7.5 Узагальнення: в даному розділі вводиться концепція узагальнень, які використовуються для позначення груп речей мовою гінді, в уроці подається правило утворення таких узагальнень за допомогою закінчення ओं: दोनों, तीनों і т.д.

7.6 Складні дієслова: ця частина уроку присвячена знайомству студентів з концепцією складних дієслів у мові гінді. Даний урок концентрує увагу саме на дієсловах зі словом करना, таких як: साफ़ करना, माफ़ करना, काम करना і т.д.

Вправи на практику пройденого матеріалу включають: переклад речень з гінді на англійську, вправу на з'єднання частин речення за допомогою слова चाहिए, вправу на зміну часу речень з теперішнього на минулий, а також 10 питань для самоперевірки.

Урок 8

- 8 Що робить Арун у Лакхнау?

- 8a Арун в Лакхнау
- 8.1 Тривалі часи
- 8.2 Вирази для позначення дієслова «мати»
 - 8b Кханна Сагаб приходить на обід!
- 8.3 Деякі прислівникові словосполучення
- 8.4 आज की तारीख क्या है? «яка сьогодні дата?»
- 8.5 Порядок слів в реченні
- 8.6 Деякі розмовні вирази та правила вимови

8.1 Тривалі часи: розділ представляє тривалі часи, які використовуються для опису дій, що виконуються або тривають. У розділі 8.1 підручника пояснюється, як утворити тривали часи за допомогою допоміжних дієслів रहा हूँ, रही हूँ і रहे हैं, які відповідають «am/is/are + ing» в англійській мові.

8.2 Вирази для позначення дієслова «мати»: даний розділ охоплює вирази «мати», зокрема मेरे पास, तुम्हारे पास і उसके पास. Пояснення розбавлене великою кількістю прикладів з транслітерацією та перекладом на англійську мову.

8.3 Деякі прислівникові словосполучення: даний розділ наводить прислівникові фрази, які описують час виконання дії, наприклад: अगले महीने (минулого місяця), सारे दिन (весь день), उन दिनों (в ті дні) тощо. 8.4 आज की तारीख क्या है? «яка сьогодні дата?»: наступний розділ охоплює використання “आज की तारीख क्या है для “яка сьогодні дата?” і надає приклади використання цієї та інших розмовних фраз в діалозі та акцентує увагу на вимові коротких та довгих голосних.

Вправи на практику включають в себе вправу на переклад речень з гінді на англійську, вправу на заміну недоконаного дієприслівника на подовжений, а також вправу на переклад речень з англійської на гінді з вживанням післяйменників.

Урок 9

- 9 У майбутньому
 - 9a Вечеря вдома чи кіно з Пінкі?
- 9.1 Майбутній час

- 9.2 Майбутній час допоміжного дієслова होना
- 9.3 Використання майбутнього часу для позначення ймовірності дії
 - 9b Арун та його співавтор
- 9.4 Підсилювальна частка ही
- 9.5 Деякі вираження кількості
- 9.6 Інфінітив як віддієслівний іменник: जाना

Урок 9 має на меті презентувати студентам майбутній час в мові гінді. Розділ починається з розмови між двома подругами, які обговорюють, чи поведуться вдома, чи піти в кіно. Дана розмова є презентацією вживання майбутнього часу.

9.1 Майбутній час та 9.2 Майбутній час допоміжного дієслова होना: розділ представляє майбутній час, правила його утворення та використання. В наступному розділі надається правило утворення та використання майбутнього часу допоміжного дієслова होना.

9.4 Підсилювальна частка ही: цей розділ презентує підсилювальну частку ही, яка використовується для наголошення певного іменника чи займенника з метою виділити його в реченні та акцентувати на ньому увагу.

9.5 Деякі вираження кількості: даний розділ наводить деякі поширені вираження кількості на гінді, такі як बहुत (багато), थोडा (трохи) і कुछ (дещо) та інші.

Так само як і в минулих восьми заняттях в кінці уроку представлений ряд вправ на відпрацювання пройденого матеріалу. В уроці 9 наведено наступні вправи: перекласти речення з мови гінді на англійську, дати відповідь на питання до діалогу представленого в уроці, перекласти лист з гінді на англійську, перекласти речення з англійською на гінді, використовуючи подані в дужках слова, доповнити речення правильною формою поданих дієслів та 10 питань для самоперевірки.

Урок 10

- 10 Що мені сказати?
 - 10a Чому залишає повідомлення для Пракаша

- 10.1 Підрядний зв'язок
- 10.2 Підрядний зв'язок у допоміжному дієслові
- 10.3 Дієслово चाहना
 - 10b Дилема Сангіти
- 10.4 Умовні речення (1)
- 10.5 Суфікс – वाला

У цьому уроці увага зосереджена на різних граматичних аспектах, пов'язаних із вираженням думок, побажань і сумнівів.

10a Чоту залишає повідомлення для Пракаша: у першій частині уроку Чоту залишає повідомлення для Пракаша, і в розмові вводиться умовний спосіб, який використовується для вираження побажань, сумнівів і гіпотетичних ситуацій. В уроці пояснюється утворення та використання підрядного способу дії в мові гінді, а також його використання за допомогою допоміжного дієслова होना, яку в майбутньому часі також може приймати умовний спосіб, вказуючи на те, що дія є бажаною, необхідною чи невизначеною.

10.3 Дієслово चाहना: у цій частині уроку також вводиться дієслово चाहना, що означає «бажати» або «хотіти». Правило вживання супроводжується великою кількістю прикладів мовою гінді з транслітерацією та перекладом англійською мовою.

10b У другій частині уроку обговорюється дилема Сангіти, і в розмові вводяться умовні речення з використанням слова अतः. Цей діалог є презентацією перед поясненням граматичної теми «Умовні речення»

10.4 Умовні речення: дана частина уроку присвячена правилам утворення та використання умовних речень в мові гінді. Такі речення утворюються за допомогою частки умовного способу अतः, що означає «якщо», за якою йде підрядний спосіб у протазисі (if-clause) і майбутній або теперішній час в аподозисі (then-clause).

10.5 Суфікс – बाला: окремим пунктом в уроці розглядається суфікс -बाला, який додається до іменника, щоб вказати на особу чи річ, яка збирається або ймовірно виконає дію, на яку вказує основа дієслова.

Цей урок завершується великою кількістю вправ на відпрацювання пройденого матеріалу, таких як: заповнити пропуски в реченні правильною формою дієслова в дужках, переписати речення доповнивши їх дієсловом चाहना, доповнити речення правильною підрядною частиною та перекласти їх, перекласти речень з гінді, відповісти на запитання до минулої вправи, перекласти речення з англійської на гінді, а також дати відповідь на 10 запитань для самоперевірки.

Урок 11

- *11а Пратап повертається до свого класу гінді*
- *11.1 Перехідність дієслів*
- *11.2 Час доконаного виду – неперехідні дієслова*
 - *11в Що робив Пратап у Непалі*
- *11.3 Час доконаного виду – перехідні дієслова*
 - *11с Пратап телефонує додому*
- *11.4 Докладніше про дієслова доконаного виду*

Особливістю даного уроку є те, що на відміну від попередніх він налічує три діалоги.

11.1 Перехідність дієслів та часи доконаного виду: в уроці пояснюється, що дієслова гінді можна класифікувати як перехідні та неперехідні, і що перехідні дієслова мають прямий додаток, а неперехідні – ні. В наступному граматичному розділі детально описується утворення та особливості вживання часів доконаного виду. В уроці пояснюється, що доконаний час використовується для опису завершеної дії та що його можна утворити за допомогою допоміжного дієслова “होना” з дієприкметником минулого часу основного дієслова. Урок також знайомить із суфіксом «-अ», який додається до деяких перехідних дієслів для утворення дієприкметника минулого часу.

11.4 Докладніше про дієслова доконаного виду: в даному розділі основна увага приділяється дієсловам доконаного виду. Цей розділ також представляє суфікс «-च», який додається до деяких перехідних дієслів, щоб утворити дієприкметник минулого часу.

Перші дві вправи на закріплення пройденого матеріалу є вправами на переклад, третім завданням є додати післяйменник को до прямого додатку та перекласти речення, в той час як наступною вправою навпаки є переписати речення прибравши післяйменник को. Останніми завданнями є написати вступ до щоденника, а якому розказати про події останніх днів, використовуючи пройдені часи та дати відповідь на 10 питань для самоперевірки.

Урок 12

- 12 *Запитай його і скажи мені*
 - 12a *Кханна телефонує Пракашу*
- 12.1 *जाकर 'пішов, пішовши'*
- 12.2 *Яка година?*
 - 12b *Приготування вечері*
- 12.3 *सकना, पाना, चुकना*
- 12.4 *Складені дієслова (1)*
- 12.5 *Дієслова у сполученні*

Урок 12 присвячений різним аспектам мови гінді, включаючи дієслова, часи та структури речень. Урок поділено на дві частини, кожна з яких поділена на підтеми.

У розділі 12a під назвою «Кханна телефонує Пракашу» студенти ознайомлюються з використанням дієслова जाकर, що означає «пішовши». У розділі пояснюється, як використовувати जाकर у реченні, щоб описати дію, яка відбувається після завершення іншої дії.

Окремим пунктом виділено слова та вирази, які можуть бути використані з метою дізнатись час. Вони наведені у вигляді таблиці після якої списком подано приклади мовою гінді з транслітерацією та перекладом на англійську.

У розділі 12b під назвою «Приготування вечері» окрім лексики, що стосується процесу приготування їжі студенти знайомляться з трьома дієсловами: सकना, पाना і चुकना, які відповідно означають «уміти», «отримувати» та «завершити/закінчити».

12.4 Складені дієслова (1): у цьому розділі пояснюється, як використовувати вищенаведені та інші дієслова в різних часах і як утворити складні дієслова, поєднуючи їх з іншими дієсловами.

Загалом, Урок 12 є важливим уроком, який охоплює широкий спектр основних понять, пов'язаних з мовою гінді, який завершується рядом вправ на закріплення матеріалу. Урок містить наступні вправи: поєднати два речення утворивши одне за допомогою сполучувальних часток, замінити частку के बाद на інші сполучувальні частки в реченнях, перекласти речення з англійської на гінді, дати відповіді на питання використовуючи слова подані в дужках та дати відповідь на 10 питань для самоперевірки.

Урок 13

- 13 *Ті, хто знають*
 - 13a *Пратап практикує свою мову гінді з Ріші*
- 13.1 जब...तब, «коли... тоді» (Відносні речення 1)
- 13.2 *Інфінітив + चाहिए, «повинен, варто»*
- 13.3 *Інфінітив + होना / पड़ना, «маю, повинен»*
 - 13b *Під час вечері*
- 13.4 जो...वह, «той, хто...» (Відносні речення 2)
- 13.5 *मिलना «отримати»*
- 13.6 लगना «Як це вам?» («Вам подобається?»)

13.1 जब...तब, «коли... тоді» (Відносні речення): в даному розділі наведені правила, які пояснюють, що ця структура використовується для об'єднання двох речень, де одна дія залежить від іншої, а саме коли одна подія відбудеться лише після того, як відбулась інша.

13.2 Інфінітив + चाहिए, «слід, повинен»: в даному розділі розповідається, що ця структура використовується для вказівки на те, що хтось повинен зробити або що потрібно. Утворюється додаванням форми інфінітива дієслова до частки चाहिए.

13.3 Інфінітив + होना / पड़ना, «я маю, повинен»: даний розділ має на меті розказати, що ця структура використовується для вказівки на те, що щось потрібно або необхідно. Утворюється шляхом додавання форми інфінітива дієслова до частки होना або पड़ना.

13.4 जो...वह, «той, хто...» (відносні речення 2): в цьому розділі продовжується тема відносних речень та описується, що ця структура використовується для опису особи або речі, про яку йдеться. Вона утворена за допомогою займенника जो, за яким іде дієслово, а потім займенник वह.

13.5 मिलना, «бути доступним» («отримати»): це дієслово використовується для вказівки на те, що щось доступне або отримати щось. Його часто використовують із часткою मिल गया, щоб вказати, що щось було отримано.

13.6 लगना, як це вам? ('чи тобі подобається?'): заключною темою уроку 13 є дієслово लगना яке використовується, щоб запитати чийось думку про щось. Воно часто використовується з у формі लगता है, щоб вказати, що щось здається або виглядає певним чином.

Завершується урок 13 рядом вправ, під час виконання яких студенту необхідно доповнити речення правильною формою слова, замінити слово चाहिए на पड़ना в майбутньому часі, продовжити речення, перекласти речення, дати відповіді на запитання до текстів представлених в уроці, написати власні рекомендації для туристів в Індії, використовуючи пройдену лексику та граматику та дати відповідь на 10 питань для самоперевірки.

Урок 14.

- 14 Це було куплено в Катманду
 - 14a Сангіта стає образливою

- 14.1 बोला जाना 'розмовляти' – пасивний стан
- 14.2 Перехідність і пасив
- 14.3 पानी पड़नेलगा 'почався дощ' – почати
- 14.4 मुझे जाने दो! 'дай мені піти!' – дозволяти
 - 14b Книга Аруна
- 14.5 जितना...उतना 'стільки, скільки' (відносні звороти 3)
- 14.6 जैसा...वैसा «як... так» (відносні звороти 4)
- 14.7 जहाँ...वहाँ «де...там» (відносні звороти 5)
- 14.8 Відмінювання речень (відносні звороти 6)

У цьому уроці ми студентам презентується про пасивний стан в мові гінді. Пасивний стан вживається, коли підмет речення є одержувачем дії, а не її виконавцем.

В уроці акцентується увага на тому, що перехідні дієслова можна використовувати в пасивному стані, а неперехідні – ні. В наступних пунктах уроку розглядаються такі конструкції як पानी पड़ने लगा 'почався дощ', де дієслово लगना позначає початок дії, та конструкцію मुझे जाने दो! 'дай мені піти!', в якій дієслово देना виступає в значенні «дозволяти»

14b Книга Аруна: діалог є вступом до граматичної теми «Відносні звороти», яка розглядається протягом наступних чотирьох пунктів. Відносні звороти використовуються, щоб додати більше інформації про іменник або займенник у реченні. В підручнику пояснюється як використовувати фразу जितना...उतना для позначення «скільки скільки», जैसा...वैसा, що означає «як... так», जहाँ...वहाँ, що означає «де...там».

Через велику кількість розглянутих в уроці фраз та граматичних конструкцій кінець уроку насичений великою кількістю вправ на закріплення пройденого матеріалу. Урок містить такі вправи: переписати речення замінивши активний стан на пасивний, перекласти речення з англійської на гінді, написати власний діалог за прикладом діалогу наведеного і уроці, доповнити речення

необхідним відносним зворотом, перекласти лист Пратапа до матері та дати відповідь на 10 питань для самоперевірки.

Урок 15

- 15 Продовжуйте вивчати гінді!
 - 15a «Новий павич» Пратапа
- 15.1 करता रहना / जाना 'продовжувати робити'
- 15.2 किया करना 'звичайно робити'
- 15.3 से переглянуто
 - 15b Харіш в офісі свого батька
- 15.4 जैसा «подобасться»
- 15.5 -सा '-ish, -like'
- 15.6 Перевернуті післяйменники
- 15.7 Зворотні займенники

15a «Новий павич» Пратапа: даний діалог є дуже важливим для студентів, які вивчають гінді, бо він акцентує увагу на непорозумінні через неправильну вимову слова मोड़ (поворот). В діалозі Пратап робить помилку та замість слова मोड़ (поворот) каже слово मोर (павич), що має комічний ефект і ефективно пояснює важливість правильної вимови слів.

Подальша граматична частина зосереджена на використанні фрази करता रहना / जाना, що означає «продовжувати робити». Урок також охоплює фразу किया करना, що означає «робити постійно». У цій частині також переглядається використання післяйменника से.

Після другого діалогу увага приділяється використанню слова जैसा, що означає «подібний», і суфікса -सा, що є аналогом англійських суфіксів «-ish» або «-like», що також вказують на подібність. Інвертовані післяйменники також обговорюються в цьому розділі.

Більшість вправ на закріплення складаються з завдань на доповнення речень правильним формами дієслів, а також речень на переклад, окрім цього

студентам пропонується дати відповідь на ряд питань до діалогів наведених в уроці та 10 запитань для самоперевірки.

Урок 16

- 16 Він тебе хвалив
 - 16а Чоту втрачає свій шанс
- 16.1 Дієслова в сполученні з करना / होना
- 16.2 Інші сполучні дієслова
 - 16б Тривога Кханни щодо Харіша
- 16.3 कहीं 'десь'
- 16.4 Повторення слів
- 16.5 Слова-відлуння
- 16,6 या तो...या; न...न; चाहे... चाहे

Урок 16 починається з Чоту, який втрачає свій шанс поговорити з Пракашем. Та наводить правила утворення та використання дієслів в сполученні з करना / होना (робити / трапитися), які використовуються для вираження дій, які відбуваються разом або послідовно. В уроці також наведено деякі інші приклади дієслів-сполучників і пояснено, як вони утворюються.

Після другого діалогу в уроці представлені правила використання прислівника कहीं (десь), який використовується для вираження почуття невизначеності або сумніву щодо ситуації. Далі в уроці пояснюється, як повторення слів можна використовувати для наголосу або створення певного ефекту. Він також охоплює слова відлуння, тобто слова, які повторюють звук або склад для створення ефекту генералізації вислову. Окремим пунктом, в уроці демонструються вирази, такі як या तो...या (або...або), न...न (ні...ні) і चाहे...चाहे (чи...або).

Урок 17

- 17 Якби ти не був таким упертим...
 - 17а Сангіта злить Пракаша
- 17.1 Умовні речення (2)

- 17.2 हलकी «хоча»
 - 17b Сангіта злить Камалу
- 17.3 Складні дієслова (2)
- 17.4 Словниковий склад гінді

У розділі 17a основна увага приділяється умовним реченням (2). Цей розділ ґрунтується на концепціях, розглянутих в уроці 10.4, у якому введено умовні речення (1). У уроці 17 основна увага зосереджена на використанні умовного способу для вираження гіпотетичних ситуацій та їх наслідків. Урок також охоплює використання сполучника हलकी для вираження «хоча».

У розділі 17b основна увага приділяється складним дієсловам (2). Це ґрунтується на концепціях, розглянутих в уроці 12.4, де представлені складні дієслова (1). У цьому уроці увага зосереджена на використанні дієслів डालना, बैठना, पढ़ना, उठना, रखना.

Останній розділ уроку охоплює словниковий запас гінді, поглиблюючи знання студентів про словотвір та походження багатьох слів мови гінді. Наводяться приклади слів арабо-перського та санскритського походження, пояснюються особливості вживання англіцизмів.

В кінці заняття для практики пройденого матеріалу наведено наступні вправи: перекласти речення з англійської на гінді, переписати речення використовуючи слово हलकी, написати власний діалог за прикладом поданим в уроці, відповісти на запитання до діалогу поданого в уроці, переписати речення використовуючи слова подані в дужках для утворення складних дієслів, написати кілька речень з використанням лексики арабо-перського походження та потім переписати їх використовуючи лексику санскритського походження та дати відповідь на 10 питань для самоперевірки.

Урок 18

- 18 Любов, яку не зупинити
 - 18a Сангіта довіряє Сурешу
- 18.1 Частки

○ 18b Щасливий кінець

- 18.2 Неперехідні та перехідні дієслова
- 18.3 Каузативні дієслова

Після вступного діалогу основна увага зосереджена на дієприкметниках, які є дієслівними формами, які можуть виконувати роль прикметників. Урок охоплює дієприкметники теперішнього часу, дієприкметники минулого часу та дієприкметники доконаного виду, а також те, як їх можна використовувати для зміни іменників.

Фінальний діалог завершує історію Пратапа та родини Кумар щасливим кінцем. І основна увага знову приділяється неперехідним і перехідним дієсловам. На уроці пояснюється різниця між цими типами дієслів і наводяться приклади кожного. Він також вводить концепцію каузативних дієслів, які є дієсловами, які показують, що хтось провокує дію, а не робить це сам.

Фінальний урок також включає в себе ряд вправ на закріплення пройденого матеріалу, такі як: дати відповідь на питання до діалогу представленого в уроці, доповнити речення необхідним дієприкметником та перекласти, перекласти речення з англійської на гінді, перекласти текст з гінді рідною мовою та дати відповідь на 10 контрольних питань для самоперевірки.

Додатки до книги

В додатках до книги наведено додаткові слова такі як: числівники, пори року, місяці, члени родини, вирази ввічливості та загальний огляд всіх часів мови гінді. Наступні сторінки відведені під відповіді до вправ та голосарії: гінді-англійський та англо-гінді.

2.2.3. Особливості структури та тематичного наповнення підручника «Complete Hindi»

Підручник складається з 18 уроків, кожен з яких присвячений певній темі чи темі. Кожен урок містить діалог між двома або більше персонажами, написаний мовою гінді, а також подається транслітерація та переклад діалогу

англійською мовою. Діалоги, як правило, короткі, проте обсяг помітно збільшується по ходу поглиблення знань студента. Загалом діалоги охоплюють різні ситуації та сценарії, такі як знайомство з новими людьми, похід за покупками та замовлення їжі в ресторані, розмова з родиною за столом, ситуації на роботі і навіть непорозуміння, що з'являється при неправильній вимові, як в діалозі з уроку 15 «Новий павич» Пратапа.

Структура підручника є чіткою та логічною: кожен урок розпочинається із діалогу, який презентує тему, що буде вивчатись в уроці, далі слідує граматичні правила заявленої теми і ще один діалог на закріплення пройденого матеріалу. Крім того, на кінці кожного уроку наводиться ряд практичних завдань, які допомагають учням вдосконалити свої знання та вміння.

Кожен урок містить граматичний розділ, який пояснює від однієї до трьох різних граматичних структур, таких як відмінювання дієслів, відмінювання іменників і формування речень, часи, аспекти тощо. Розділи граматики детальні та обширні, охоплюють широкий спектр тем, від базової структури речень до складних граматичних конструкцій. Пояснення граматики супроводжуються численними прикладами, які ілюструють різні представлені правила та поняття. Всі приклади також транслітеровано та подано з перекладами англійською мовою.

На додаток до діалогів і граматичних розділів, кожен урок включає різноманітні практичні вправи, розроблені, що наведені в кінці уроку. Практичні вправи включають вправи на заповнення пропусків в реченні, вправи на поєднання частин речення в одне і вправи на переклад, а також більш творчі вправи, які вимагають від учнів використовувати власні слова для побудови речень і діалогів.

Практичні вправи в даному підручнику досить різноманітні, забезпечуючи учням комплексний та ефективний спосіб відпрацювання та закріплення граматики поданої на уроці, проте варто зазначити, що відчувається явна нестача вправ для покращення словникового складу та закріплення лексики вивченої на занятті.

Загалом «Complete Hindi» — це добре структурований і вичерпний підручник, який забезпечує учням міцну основу мови гінді. Діалоги, пояснення граматики та практичні вправи добре розроблені та ефективні, а поступове прогресування складності від одного уроку до наступного гарантує, що учні зможуть розвивати свої знання та навички під час проходження книги.

Висновки до Розділу 2

«Elementary Hindi» Річарда Делейсі та Судхи Джоші та «Complete Hindi» Руперта Снелла — це підручники, які позиціонують себе як комплексні курси розроблені для початківців, що хочуть вивчити мову гінді. Обидва складаються з підручника, аудіо компакт-дисків, проте варто зазначити, що підручник «Elementary Hindi» йде в комплекті з робочим зошитом, який містить додаткові вправи, а «Complete Hindi» надає посилання до веб-сайту, який містить додаткові матеріали та вправи. «Elementary Hindi» опублікований видавництвом Tuttle Publishing і складається з 24 розділів, які охоплюють різні аспекти мови гінді, такі як читання, грамика, лексика та вимова. Підручник а «Complete Hindi» поділено на 18 розділів, які охоплюють різні аспекти мови гінді, такі як грамика, лексика, вимова та культура. Кожен розділ в обох підручниках поділено на підрозділи, які вводять нові поняття та містять вправи та завдання для закріплення навченого.

Книга «Elementary Hindi» вичерпно протягом шести уроків подає літери алфавіту деванагарі та правила поєднання літер в лігатури. Кожен урок насичений великою кількістю лексики та граматики. Пояснення прості та доступні, до кожного правила надається чимало прикладів. Також чималим плюсом є озвучення діалогів та перевірка правильності виконання вправ за допомогою аудіо.

Однією з сильних сторін цієї книги є наголос на практичному використанні мови. Автори включили в книгу розмови та діалоги, які дають учням можливість застосувати вивчені ними концепції в контексті реального

життя. Кожен діалог, що відбувається між персонажами книги насичений активно вживаною лексикою, яка в свою чергу відрізняється у носіїв з різних регіонів країни. Так, в підручнику персонаж Кавіта говорить чистою, інколи санскритизованою гінді, а персонаж Імран, що походить з міста Аллахабад часто використовує у своїй мові урдуїзми та арабо-перську запозичену лексику.

Варто зазначити, що автори включили в книгу багато практичних вправ, проте вони є досить одноманітними. В кожному уроці стандартно є вправа на переклад та вправа в якій студентам необхідно дати відповіді на запитання. Більшість із перелічених вправ за стандартом CEFR в книзі відсутні, що впливає на можливість студентів різноманітно використати пройдений матеріал. Чималим мінусом підручника є і те, що в ньому повністю відсутні вправи на відпрацювання пройденої лексики, слова здебільшого винесені на самостійне опрацювання після текстів.

В підручнику «Complete Hindi» перші кілька розділів присвячені основам мови гінді, таким як письмо, вимова та граматики гінді. У міру просування курсу теми стають складнішими, охоплюючи такі аспекти, як структура речень, відмінювання дієслів та ідіоматичні вирази.

Однією з сильних сторін цього курсу є його зосередженість на практичних навичках спілкування. Автори включили в підручник діалоги та розмови, які дають учням можливість застосувати вивчені ними концепції в реальних ситуаціях. Аудіозаписи, які супроводжують підручник, дають учням можливість практикувати свої навички слухання та мовлення, а також чути правильну вимову мови.

Також важливим аспектом є те, що підручник насичений великою кількістю різноманітних вправ. На відміну від Elementary Hindi в даному підручнику наявні більш різноманітні вправи, такі як: доповнити речення правильною формою дієслова, об'єднати два речення в одне за допомогою сполучників, замінити невірне слово в реченні тощо.

Окрім підручника та аудіозаписів, курс також містить веб-сайт, який надає учням додаткові матеріали та вправи для закріплення їхнього навчання. Веб-сайт

містить аудіозаписи додаткових діалогів, вправ і вікторин, які дозволяють учням перевірити свої знання та відстежити прогрес.

Загалом, «Elementary Hindi» — це добре структурований і комплексний підручник для початківців, які вивчають гінді. Книга охоплює всі основні аспекти мови та дає учням міцну основу для подальшого навчання, проте підручник явно програє в плані різноманіття практичних вправ для відпрацювання пройденого матеріалу.

«Complete Hindi» — це також добре структурований і комплексний курс для початківців, які вивчають гінді. Курс так само як і «Elementary Hindi» охоплює всі основні аспекти мови та забезпечує учням міцну основу для подальшого навчання. Практичний підхід і наголос на комунікативних навичках роблять його цінним інструментом для студентів, які хочуть використовувати гінді в повсякденних ситуаціях, а додаткові матеріали та вправи на веб-сайті роблять його чудовим ресурсом для самостійного навчання.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯННЯ ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКІВ “ELEMENTARY HINDI” ЗА АВТОРСТВА РІЧАРДА ДЕЛАСІ ТА СУДХИ ДЖОШІ ТА “COMPLETE HINDI” ЗА АВТОРСТВА РУПЕРТА ШЕЛЛА ТА САЙМОНА ВЕЙТМАНА

3.1. Порівняння тематичного наповнення підручників

В таблиці 3.1.1 наведено порівняльний аналіз двох розглянутих в роботі підручників к контексті тематичного наповнення в області граматики.[9]

	Elementary Hindi	Complete Hindi
Алфавіт та письмо деванагарі	Тема подається протягом перших 6 уроків, розглядаючи групи літер	Тема подається окремим пунктом на початку книги перед уроками
Правила читання	Подаються протягом уроків з розбором літер та окремо зустрічаються правила та винятки протягом всіх уроків в книзі	Разом з алфавітом подається окремо перед початком уроків
Базова структура речення	Розглядається детально в окремому уроці, загалом тема розділена на 3 уроки протягом книги	Розглядається в одному з перших уроків і по ходу ускладнення структури подаються окремі правила в наступних уроках

Таблиця 3.1.1

Частини мови	Кожна з частин мови розглядається в окремому уроці, в окремому уроці розглядається узгодження іменників з прикметниками та займенників з дієсловами	Кожна з частин мови розглядається в окремому уроці, в окремому уроці розглядається узгодження іменників з прикметниками та займенників з дієсловами
Дієслова होना «бути»	Розглядається в окремому уроці із загальними правилами вживання та формою теперішнього часу, додатково розглядається в уроках присвячених часам та аспектам дієслів	Розглядається в окремому уроці із загальними правилами вживання та формою теперішнього часу, додатково розглядається в уроках присвячених часам та аспектам дієслів
Дієприкметник в мові гінді	Не розглядається окремою темою, подається в контексті розгляду часів та аспектів дієслова	Розглядається окремим пунктом перед презентацією часів та аспектів мови гінді, додатково розглядається в контексті вживання в ролі іменника
Теперішній час	Розглядається протягом декількох уроків, висвітлюючи різні контексти вживання	Грунтовно висвітлюється в одному уроці з повним розбором особливостей вживання

Продовження Таблиці 3.1.1

Минулий час	Грунтовно висвітлюється в одному уроці з повним розбором особливостей вживання	Грунтовно висвітлюється в одному уроці з повним розбором особливостей вживання
Майбутній час	Розглядається протягом декількох уроків, висвітлюючи різні контексти вживання	Грунтовно висвітлюється в одному уроці з повним розбором особливостей вживання
Аспекти дієслова	Розглядаються разом окремою темою	Розподілені протягом всіх уроків книги
Перехідність дієслів	Розглядається в контексті минулого часу доконаного аспекту	Розглядається окремою темою
Післяйменники	Тема розподілена на прості та складні післяйменники, розглядається протягом двох уроків	Тема розглядається протягом двох уроків, розглядаючи окремо прості і складні післяйменники
Інфінітив дієслова	Розглядається окремою темою	Розглядається окремою темою

Продовження Таблиці 3.1.1

Пасивний стан дієслова	Розглядається протягом двох уроків, детально висвітлюючи нюанси утворення та використання	Грунтовно розглядається протягом одного уроку, детально висвітлюючи нюанси утворення та використання
Умовний спосіб	Розглядається окремою темою	Розглядається окремою темою
Конструкції притаманні усному мовленню	Подаються протягом всіх уроків, як правило окремими виносками тексту з рядом прикладів	Виділені в окрему тему, а також подані в додатках до підручника з рядом прикладів

Продовження Таблиці 3.1.1

З наведеного вище порівняння можна зробити висновок, що загальне тематичне наповнення підручників не відрізняється, в них розглядаються всі основні граматичні поняття, єдиною важливою відмінністю є глибина висвітлення граматичних нюансів та порядок подачі матеріалу в підручнику.

3.2. Порівняння лексичного наповнення підручників

В таблиці 3.2.1 наведено порівняльний аналіз двох розглянутих в роботі підручників к контексті лексичного наповнення за наступними критеріями:

- Глосарій
- Вправи на відпрацювання за засвоєння лексичного метеріалу
- Вживання різноманітної лексики, притаманної різним групам носіїв гінді (санскритизми, урдуїзми, англіцизми, арабо-перські запозичення) [10]

	Elementary Hindi	Complete Hindi
Глосарій	В кожному уроці наведено список лексики з перекладом англійською мовою та вказанням роду для дієслів, в додатках до підручника наявні два глосарії: гінді-англійський та англо-гінді, слова не озвучені	В кожному уроці наведено список лексики з транслітерацією та перекладом англійською мовою та вказанням роду для дієслів, в додатках до підручника наявні два глосарії: гінді-англійський та англо-гінді, до слів подаються аудіо з вимовою
Вправи на відпрацювання лексики	Відсутні	Наведені після кожного уроку, проте в порівнянні з вправами на відпрацювання граматики зустрічаються набагато рідше

Таблиця 3.2.1

Вживання різноманітної лексики, притаманної різним групам носіїв гінді (санскритизми, урдуїзми, англїцизми, арабо-перські запозичення)	Завдяки різним персонажам для діалогів, на яких побудовані уроки автори мали змогу представити в підручнику різноманітну лексику, проте увага на походженні слів не акцентується, за виключенням, коли така лексика наведена в контексті правил, наприклад: привітання	Завдяки різним персонажам для діалогів, на яких побудовані уроки автори мали змогу представити в підручнику різноманітну лексику, до того ж є авторські примітки про походження слів, окремо походження слів не розглядається
---	--	---

Продовження таблиці 3.2.1

Лексичне наповнення обох підручників дуже різноманітне, загалом в обох підручниках наводиться більше тисячі слів для вивчення, проте важливо зазначити, що в обох підручниках явно прослідковується брак вправ на закріплення пройденої лексики, майже всі вправи зосереджені на відпрацюванні граматики. Особливо це помітно в підручнику Elementary Hindi, де немає жодної вправи на практику та застосування нової вивченої лексики

3.3. Порівняння практичного наповнення підручників

В таблиці 3.3.1 наведено порівняльний аналіз практичного наповнення підручників в розрізі наявності чи відсутності вправ перелічених в Розділі 1.5, що відповідають стандартам CEFR.[8],[34]

	Elementary Hindi	Complete Hindi
Розставити слова в правильному порядку утворюючи речення	Відсутні	Відсутні
Розставити фрази в діалозі в правильному порядку	Відсутні	Відсутні
Зв'язати два речення утворивши одне	Відсутні	Наявні в великій кількості
Заповнити пропуски в тексті відповідними словами	Відсутні	Наявні, проте в невеликій кількості
Визначити правильне вживання часів дієслів	Відсутні	Наявні в великій кількості
Виправити граматичні помилки в реченні	Відсутні	Відсутні
Знайти та виправити помилки в написанні слів	Відсутні	Відсутні

Таблиця 3.3.1

Описати зображення або фотографію	Відсутні	Відсутні
Знайти синоніми та антоніми до заданих слів	Відсутні	Відсутні
Дати визначення незнайомих слів або виразів	Відсутні	Відсутні
Розібрати складне речення на складові частини та зрозуміти його значення	Відсутні	Відсутні
Знайти та виправити помилки в лексичному вживанні слів	Відсутні	Відсутні
Дати відповідь на питання, використовуючи специфічну лексику та граматику	Наявні в великій кількості	Наявні в великій кількості
Скласти письмовий вислів за заданою темою або проблемою	Наявні, проте в невеликій	Наявні в великій кількості

Продовження таблиці 3.3.1

Описати рецепт страви або послідовність дій для виконання завдання	Відсутні	Відсутні
Прочитати та зрозуміти текст на задану тему та відповісти на питання до нього	Наявні в великій кількості	Наявні в великій кількості
Підібрати відповідний заголовок до тексту або підзаголовки до його частин	Відсутні	Відсутні
Підібрати відповідну форму слова за контекстом.	Відсутні	Наявні в великій кількості
Вправи на переклад	Наявні в великій кількості	Наявні в великій кількості

Продовження таблиці 3.3.1

Однією з головних відмінностей між підручниками є їхнє наповнення в контексті різноманітності практичних вправ. Як вже було зазначено раніше в обох підручниках відчувається значна нестача вправ на закріплення пройденої лексики, наприклад: жоден з підручників не містить вправи на виправлення лексичних помилок в словах, проте, з урахуванням особливостей вимови та написання довгих та коротких голосних в словах дані вправи мали б велику практичну перевагу (приклади вправ на відпрацювання лексики наведені в Додатку б). Також, не зважаючи на велику кількість текстів та діалогів, жоден з підручників не містить вправ на зв'язність мовлення, наприклад: вправи на розташування рядків в діалозі в правильному порядку, вправи на доповнення

тексту пропущеними словами, вправи на встановлення порядку слів в реченні тощо (приклади вправ з використанням тексту наведені в Додатку б). Загалом найменша кількість вправ представлена в підручнику *Elementary Hindi*, це зумовлено тим, що підручник має доповнення у вигляді зошиту з вправами, проте даний зошит з вправами містить такі ж самі вправи тільки в більшій кількості. Майже всі вправи представлені в ньому – це вправи на переклад, доповнення речень правильними формами дієслова та відповіді на запитання. В той час, як *Complete Hindi* є найбільш насиченим вправами, в тому числі в ньому наявні вправи на відпрацювання пройденої лексики.

3.4. Порівняння підручників і контексті розкриття культурологічного аспекту вивчення мови

Культурний аспект мови є невід'ємною частиною процесу вивчення мови. Він включає в себе культурні та історичні аспекти, які пов'язані з країною, де мова є державною або розповсюдженою серед місцевого населення. Основна важливість культурного аспекту полягає в тому, що він допомагає зрозуміти, як мова використовується в різних ситуаціях та контекстах, які є важливими для культурної та соціальної інтеракції з носіями мови. Наприклад, знання культурних традицій та етикету можуть допомогти уникнути недорозуміння та конфліктів у міжкультурних взаєминах.

Обидва підручники, що були розглянуті в даній роботі поглиблюють знання студента про культурні особливості Індії, проте використовують різні засоби та методи занурення студента в індійську культуру.

Таблиця 3.4.1 ілюструє порівняльний аналіз розглянутих в контексті розкриття культурологічного аспекту вивчення мови.

Elementary Hindi	Complete Hindi
<p>Підручник не містить окремої глави присвяченої культурі Індії. Але майже в кожному уроці наявні картинки такі як корова, мудреці ріщі, елементи архітектури тощо (див. Додаток 3). Проте, жодних пояснень до цих картинок не наводиться, можливо, автори мали на меті заохотити студентів самостійно дослідити той чи інший культурний аспект, або розрахунок був на коментар викладача, що використовує книгу. Інші культурні аспекти розкриті в діалогах між персонажами книги: Кавітою, Діпаком, Імраном та їхніми друзями. Діалоги здебільшого мають загальний характер і містять здебільшого відсилання на культурні особливості, а не детальні пояснення.</p>	<p>Підручник не містить окремої глави присвяченої культурі Індії, проте багато культурних особливостей країни розкривається в діалогах між персонажами та додаткових текстах (листи, листівки, документи тощо). Контекст діалогів полягає в тому, що хлопець Пратап з Лондону приїхав в Делі та має пройти весь шлях занурення в мову та культуру. Студенту легко асоціювати себе з головним персонажем, а тому автори отримали можливість в діалогах розкривати культурні аспекти через повчальні розповіді інших персонажів для Пратапа. Часто такі моменти супроводжуються характерними фразами, які студенти зможуть використати для запитань, прохання пояснення тощо.</p>

Таблиця 3.4.1

Ще однією важливою відмінністю між наведеними підручниками є висвітлення ними культурних особливостей Індії під час вивчення мови, обидва наводять в текстовій формі правила вживання різних займенників та дієслів наказового способу з різними ступенями поваги, проте значно відрізняються в подачі інших особливостей культури, таких як релігія, архітектура, музика тощо.

Так, Elementary Hindi орієнтується на коментарі викладача та допитливість студентів, подаючи виключно картинки без жодних коментарів, в той час як підручник Complete Hindi подає культурні особливості через призму сприйняття головного персонажа, що є більш ефективним для розуміння та залученості в процес вивчення країни, мова якої вивчається.

Висновки до Розділу 3.

Обидва з розглянутих підручників є вичерпними джерелами інформації в граматичному плані, в обох підручниках розглядаються всі основні граматичні правила мови гінді, наводиться багато прикладів та детально пояснюються нюанси та деталі вживання тих чи інших граматичних одиниць. Обидва підручники також насичені різноманітною лексикою різного походження. Проте ні Elementary Hindi, ні Complete Hindi не є ідеальним прикладом підручника для вивчення мови в плані різноманітності та насиченості практичних вправ. Жоден з розглянутих підручників не має достатньої кількості вправ на пропрацювання та закріплення лексики, а Elementary Hindi налічує лише 4 види вправ з наведених 19, більша частина яких це вправи на переклад, а також відповіді на запитання. Що стосується підручника Complete Hindi, то він налічує 8 видів вправ з наведених 19, що робить його різноманітнішим в плані наявності практичних вправ. Обидва підручники також занурюють студента в культуру Індії, проте варто зазначити, що для цього використовуються кардинально різні підходи: Elementary Hindi орієнтується на коментарі викладача та допитливість студентів, подаючи виключно картинки без жодних коментарів та пояснень, а підручник Complete Hindi подає культурні особливості через призму сприйняття головного персонажа в діалогах та додаткових текстах.

ВИСНОВКИ

В даній роботі було проаналізовано структуру двох найпопулярніших зарубіжних підручників для вивчення мови гінді - Complete Hindi та Elementary Hindi. Було розглянуто особливості граматичного та лексичного наповнення цих підручників та порівняно з традиційними методами вивчення мови гінді. Були виявлені структурні особливості підручників, які є найбільш ефективними для вивчення мови гінді та сприяють формуванню рівня мовної компетенції студентів.

Дослідивши підручники Elementary Hindi та Complete Hindi можемо зробити такі висновки відповідно до поставлених нами завдань у цій роботі

Під час виконання першого завдання дослідження нами була проаналізована структура підручників Complete Hindi та Elementary Hindi та виявлені особливості подачі матеріалу, а також проаналізована кількість та якість поданих практичних вправ.

Другим завданням ми проаналізували лексичне та граматичне наповнення підручників та дійшли висновку, що обидва з проаналізованих джерел є вичерпними ресурсами для вивчення мови гінді, проте мають нестачу кількості вправ на відпрацювання лексики.

Результатом виконання третього завдання став наступний висновок: чітке подання граматичної структури мови з чіткими прикладами та поясненнями, послідовне та систематичне подання лексичного матеріалу від базових слів до складніших конструкцій, широке використання різноманітних практичних вправ та завдань для закріплення вивченого матеріалу, а також використання аутентичних матеріалів, таких як тексти, відео та аудіо записи, для підвищення мотивації студентів та навичок сприйняття мовлення на слух найкраще допомагають студентам легше засвоювати новий матеріал та швидше покращувати свої мовні навички.

Четверте завдання полягало в розробці власних вправ та завдань для студентів, що вивчають мову гінді, з використанням матеріалу з аналізованих

підручників. Результати виконання даного завдання наведено в Додатку 6.

П'ятим завданням було провести педагогічний експеримент з використанням власних вправ та завдань у вивченні мови гінді та порівняти ефективність їх використання з традиційними методами наведеними в підручниках, під час якого була перевірена висока ефективність вправ.

Під час виконання останнього шостого завдання було визначено, що згідно з результатами аналізу найкращім підручником для викладання мови гінді для студентів є підручник Руперта Снела «Complete Hindi» через насиченість практичними вправами та більш структуровану презентацію граматичного матеріалу, в той час як «Elementary Hindi» може бути використаний як додатковий матеріал для практики аудіювання та перекладу.

Результати дослідження можуть бути корисні вчителям і студентам, які вивчають мову гінді, а також дослідникам у галузі лінгвістики та педагогіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. "A History of Indian Literature: Modern Indo-Aryan Literatures" (S. Dasgupta, 1991)
2. "Assessing Speaking" (S. Luoma, 2004)
3. "Assessing Writing" (S. Weigle, 2002)
4. "Grammar of the Hindi Language" (S. W. Fallon, 1879)
5. "Hindi and Urdu Language Pedagogies: A Sociolinguistic Perspective" (R. Dasgupta, 2018)
6. "Hindi and Urdu Since 1800: A Common Reader" (C. Shackle and R. Snell, 1990)
7. "Hindi Language, Discourse, and Education" (M. Saxena, 2001)
8. "Hindi: An Essential Grammar" (R. Snell and S. Weightman, 1999)
9. "History of Devanagari Letterforms". मूल से 14 अप्रैल 2015 को पुरालेखित. अभिगमन तिथि 10 अप्रैल 2015.
10. "How languages intersect in India [Електронний ресурс] // Hindustan Times. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://www.hindustantimes.com/static/iframes/language_probability_interactive/index.html.
11. "Innovative Approaches to Teaching Hindi as a Foreign Language" [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1299347.pdf>.
12. "Language Assessment - Principles and Classroom Practices" (H. Douglas Brown, 2003)
13. "Language Learning and Teaching in the Era of Globalization: Policy and Pedagogical Implications of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)" (K. Dziubalska-Kolaczyk and J. Arabski, 2010)
14. "Language Testing and Assessment" (G. Fulcher and F. Davidson, 2007)
15. "Report of the Commissioner for linguistic minorities: 47th report [Електронний ресурс] // Commissioner for Linguistic Minorities, Ministry of

Minority Affairs, Government of India. – Режим доступа до ресурсу:
<https://web.archive.org/web/20120513161847/http://nclm.nic.in/shared/linkimages/NCLM47thReport.pdf>.

16. "Teaching and Learning in Multilingual Contexts: Sociolinguistic and Educational Perspectives" (C. Mar-Molinero and P. Stevenson, 2000)

17. "Teaching Hindi as a Foreign Language: Challenges and Solutions" [Электронный ресурс] // 2022 – Режим доступа до ресурсу:
<https://www.cambridgescholars.com/news/item/featured-review-hindi-as-a-second-and-foreign-language-new-horizons>.

18. "The CEFR and Language Assessment: New Perspectives on Assessment and Accountability in Language Education" (B. North and C. Schneider, 2017)

19. "The CEFR in Practice: Promoting Proficiency in Modern Foreign Languages" (B. North and C. Schneider, 2013)

20. "The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment" (Council of Europe, 2001)

21. "The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment" [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу:
<https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>.

22. "The Effectiveness of Language Teaching Methods in Hindi Instruction" [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа до ресурсу:
https://www.researchgate.net/publication/283268093_Hindi_Language_Teaching_Methodology_to_Foreigner.

23. "The Hindi Diaspora: An Overview" (C. A. Breckenridge and P. van der Veer, 1993)

24. "The Hindi-Bindi Club" (M. Daswani, 2004)

25. "The Impact of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) on Language Testing and Assessment" (J. Charles Alderson, 2005)

26. "The Politics of Language in the Ex-Soviet Muslim States: Azerbaijan, Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, and Tajikistan" (J. R. Perry, 2002)

27. "देवनागरी की महत्ता पर बापू का पत्र". मूल से 17 मई 2018 को पुरालेखित. अभिगमन तिथि 17 मई 2018
28. "भारत में हिंदी के ट्वीट करना हो रहा है लोकप्रिय, रिसर्च में आया सामने" [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.livehindustan.com/>.
29. "संग्रहीत प्रति". मूल से 14 अप्रैल 2020 को पुरालेखित. अभिगमन तिथि 18 फ़रवरी 2020.
30. Appel J. *Diary of a Language Teacher*. Heinemann, 1995. 142 p.
31. Bardhan, P. (2010). *India: A Cultural Decline or Revival?* New York: Routledge.
32. *Complete Hindi – Great Britain: John Murray Learning An Hachette UK company*, 2016. – 425 c.
33. Dalmia, V. & Sadana, R. (Eds.) (2012). *The Cambridge Companion to Modern Indian Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.
34. *Elementary Hindi – New Delhi: TITLE books*. – 337 c.
35. Grabe W. *Teaching and Researching Reading* / W. Grabe, F. Stoller. London: Pearson Education Longman, 2011. 291 p.
36. H. D. B. "Teaching Language as Communication" / Douglas Brown H.. – Oxford: University Press, 1990.
37. Hindustani (2005). Keith Brown (ed.). *Encyclopedia of Language and Linguistics* (2 ed.). Elsevier. ISBN 0-08-044299-4.
38. Kathleen Kuiper (2010), *The Culture of India*, New York: The Rosen Publishing Group, ISBN 978-1615301492, page 83
39. Keay, J. (2000). *India: A History*. New York: Grove Press.
40. Richards, J.C. and Rodgers, T.S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
41. Saptasindhu. 1975. अभिगमन तिथि 14 जुलाई 2018.
42. Vajpeyi, Kishoridas (2008). पं. किशोरीदास वाजपेयी ग्रन्थावली. *Vāṇī Prakāśana*. आई॰ऍस॰बी॰ऍन॰ 9788181436856. अभिगमन तिथि 14 जुलाई 2018
43. Wolpert, S. (2005). *Encyclopedia of India*. New York: Charles Scribner's Sons.
44. Андреева В.М., Григораш В.В. *Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром*. Харків, 2006. 352 с.

45. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у не мовному ВНЗ. К.: Фірма «ІНКОС», 2005. 315 с.
46. Вікторова Л. В. Іншомовна підготовка студентів ВНЗ : оцінювання сформованості комунікативної компетентності [Електронний ресурс] // Проблеми сучасної педагогічної освіти : педагогіка і психологія. Ялта, 2010. Вип. 26 (Ч.1). Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2010_26_1/Viktor94.pdf.
47. Довбня К.В. Методика навчання мови гінді у вищій школі. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2017. 656 с.
48. Довбня К.В. Програма та методичні вказівки до курсу «Методика навчання мови гінді у СНЗ» (для студентів-сходознавців). К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 50 с.
49. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
50. Квасова О. Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. К.: Ленвіт, 2009. 119 с.
51. Ніколаєва С.Ю., Соболева І.Ф., Смоліна С.В та ін. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції. Курс лекцій (схеми і таблиці). Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. К.: Ленвіт, 2011. 344 с.
52. Пащук В.С. Передумови навчання говоріння на середньому ступені мовного ВНЗ за допомогою відеофонограми // Теоретичні питання освіти і виховання. К.: Видавничий центр КДЛУ, 2000. Вип.12. С. 24-27.
53. Пащук В.С. Вправи для навчання монологічного мовлення на основі використання автентичного художнього відеофільму // Іноземні мови. 2000. № 4. С. 30-33.
54. Пащук В.С. Експериментальна перевірка ефективності використання автентичного художнього відеофільму у навчанні монологічного мовлення студентів середнього ступеня мовного факультету вищого навчального закладу // Вісник КДЛУ. Серія «Педагогіка та психологія». К. : Віпол, 2000. Вип. 3. С. 129-135.

55. Пащук В.С. Развитие вмінь продукування монологів різних типів з використанням автентичних художніх відеофільмів // Teach and Learn. Житомир : Волинь, 2000. Вип.3. С.30-32.
56. Цимбал І.В. Когнітивні утруднення у процесі чичання іншомовних наукових текстів та шляхи їх подолання // Вісник НТУУ – КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск 3, 2012. С. 86-90.
57. कीथ ब्राउन, सारा ओगिल्वी (२०१०). Concise Encyclopedia of Languages of the World [दुनिया की भाषाओं का संक्षिप्त विश्वकोश]. एल्सेवियर. पृ० 498.
58. मनोरमागुप्त. भाषा शिक्षण सिद्धांत और प्रविधि / मनोरमागुप्त. – आगरा : केंद्रीय हिंदी संस्थान, 2010. – 407 प.
59. हिंदी भाषा शिक्षण [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://manuu.ac.in/DDE-SelfLearnmaterial/BED%20215%20DST%20Hindi.pdf>.
60. हिंदी व्याकरण एवं लेखन, डॉ. गोविन्द प्रसाद शर्मा, 2006. – 360 с.
61. हिंदी व्याकरण और निबंध, देवीप्रसाद द्विवेदी, 1992. – 216 с.
62. हिंदी व्याकरण के तत्व, भास्कर आचार्य, 2011. – 152 с.
63. हिंदी व्याकरण कोष, नेशर वाली खान, 2005. – 756 с.
64. हिंदी व्याकरण दर्पण, भोलानाथ तिवारी, 2003. – 312 с.
65. हिंदी व्याकरण विज्ञान, रामेश्वर चौधरी, 2010. – 285 с.
66. हिंदी व्याकरण विवेचन, वेद शास्त्री चतुर्वेदी, 2014. – 410 с.
67. हिंदी व्याकरण संग्रह, वासुदेव शरण त्रिपाठी, 1973. – 543 с.
68. हिंदी व्याकरण सार, सरोज रानी वर्मा, 1999. – 224 с.
69. हिंदी व्याकरण सिद्धांत और क्रियाकलाप, देवीदत्त पाण्डेय, 1998. – 368 с.
70. हिंदी शिक्षण नए भविष्य की तलाश. – आगरा केंद्रीय हिंदी संस्थान, 2008. – 392 प.

Список онлайн ресурсів для вивчення мови гінді

Duolingo: Duolingo – популярний додаток для вивчення мов, який пропонує курс вивчення мови гінді. Додаток є безкоштовним і пропонує цікавий та інтерактивний спосіб вивчення гінді за допомогою ігор, тестів і вправ.

Rosetta Stone: Rosetta Stone — це популярне програмне забезпечення для вивчення мов, яке пропонує курс вивчення мови гінді. Програмне забезпечення використовує природний підхід до вивчення мови з інтерактивними засобами та сценаріями з реального життя.

Mango Languages: Mango Languages – це онлайн-платформа для вивчення мов, яка тако пропонує до вивчення курс гінді. Платформа розроблена, щоб допомогти учням розвинути навички спілкування за допомогою інтерактивних занять і аудозаписів.

HindiPod101: HindiPod101 — це програма вивчення мови на основі подкастів, яка пропонує аудіо- та відеоуроки для учнів усіх рівнів. Програма включає інтерактивні тести та вправи для закріплення знань.

YouTube HindiPod101: це популярний канал YouTube, який пропонує широкий вибір відео для вивчення гінді, включно з уроками лексики, поясненнями граматики та інформацією про культуру.

BBC Languages: веб-сайт BBC Languages пропонує курс гінді з аудіо- та відеоуроками, тестами та культурною інформацією

Приклади наведення граматики в підручнику «Elementary Hindi»

The Inherent अ

In Hindi each consonant character in its basic form (i.e., without a vowel mātrā) represents the consonant sound along *with* an inherent अ a vowel. In the pronunciation of words, however, there occur several circumstances where the inherent अ is not pronounced with the consonant, or its pronunciation is slightly modified:

1. When another vowel (in mātrā form) is written and pronounced with the consonant.
 2. When no vowel is pronounced with the consonant.
 3. When the inherent अ sound is modified by surrounding consonants and vowels in the word.
 4. Before a suffix.
1. The inherent अ is not pronounced when a vowel mātrā occurs with a consonant.

क ka,	क k + आ ā =	का kā
क ka,	क k + ई ī =	की kī
क ka,	क k + ऐ ai =	कै kai

2. In certain positions in a word the inherent अ is not pronounced.
 - a) Generally the inherent अ is not pronounced with a consonant at the end of a word.

कम kam	less
कल kal	tomorrow, yesterday (m)

Рисунок Д.2.1 (приклад наведення правил читання)

1. का is described as the possessive postposition because it indicates a relationship of possession between particular words in a sentence, such as nouns, pronouns and adverbs. It functions exactly the same way as 's in English.

दीपक का मकान	Deepak's house (m)
--------------	--------------------

2. का changes to कै when the object or person *possessed* is masculine plural and to की when the object or person possessed is feminine (either singular or plural).

दीपक का मकान	Deepak's house (m sing)
दीपक के मकान	Deepak's houses (m pl)
दीपक की कहानी	Deepak's story (f sing)
दीपक की कहानियाँ*	Deepak's stories (f pl)

* This is the plural form of the noun कहानी.

Рисунок Д.2.2 (приклад наведення граматики з рядом прикладів)

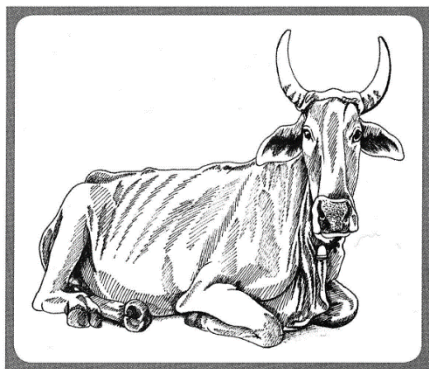
Коментарі щодо використання зображень в підручнику «Elementary Hindi»

साधु sadhu (m)

Ріші - це термін, що вживається в індуїзмі, для позначення мудреців, які одержали знання з Вед, священних текстів індуїзму. За легендою, ці мудреці отримували свої знання від богів, відповідаючи на певні ритуали та медитації. Їх мудрість і знання відіграють важливу роль у релігійних традиціях індуїзму, а також вплинули на багато аспектів індійської

культури, включаючи філософію, мистецтво та літературу

गाय cow (f)

Корова є священною твариною в індуїзмі з кількох причин.

По-перше, корова є символом плодючості і добробуту. У Індії, де сільське господарство є одним з головних занять, корови забезпечують людей молоком та гноєм для добрива. Крім того,

корови використовуються в землеробстві для польових робіт.

По-друге, корова вважається святим тваринним утворенням, яке не повинно бути вбиваним. В індуїзмі значну роль грає віра у цикл народження і смерті. Вірять, що після смерті душа живої істоти переселяється в іншу форму життя. Заколювати корову означає позбавити її можливості переселитися в іншу форму життя та зупинити цей цикл. Тому корова залишається живою і її м'ясо виключено з індійського раціону. Загалом, корова в індуїзмі є символом плодючості, добробуту та материнської любові. Тому вона поважається та захищається в індійській культурі.

Додаткова інформація про політичну кампанію Н.Моді стосовно побудови вбиралень в містах.

शौचालय toilet

Нарендра Моді є чинним прем'єр-міністром Індії. У 2014 році він запустив загальнонаціональну кампанію під назвою «Swachh Bharat Abhiyan» (Місія «Чиста Індія»), яка мала на меті зробити Індію чистою та позбавити її відкритої дефекації.

Одним із ключових компонентів кампанії було будівництво туалетів у сільській місцевості та містах, де доступ до туалетів був обмежений. Мета полягала в тому, щоб до 2019 року кожна родина в Індії мала доступ до туалету.

Щоб досягти цього, уряд запустив масову програму будівництва туалетів, яку підтримали як знаменитості, бізнес, так і громадяни. Кампанія також була спрямована на підвищення обізнаності про важливість санітарії та гігієни.

Туалетна кампанія мала великий успіх, уряд стверджував, що понад 110 мільйонів туалетів було побудовано по всій країні між 2014 і 2019 роками. Кампанія мала значний вплив на громадське здоров'я та гігієну, зменшивши частоту захворювань, спричинених відкритою дефекацією, і покращивши загальна якість життя багатьох людей.

Загалом Swachh Bharat Abhiyan отримав широку оцінку за успіх у покращенні інфраструктури санітарії та гігієни Індії. З урахуванням того, що підручник було надруковано 2018 році – можна вважати, що дана ілюстрація є відсиланням на дану кампанію.

Приклади наведення граматики в підручнику «Complete Hindi»

14.3 पानी पड़ने लगा 'IT BEGAN RAINING' – TO BEGIN TO

The oblique infinitive + लगना means 'to begin to'. लगना does *not* take ने and it's only rarely used in the negative:

बारिश होने लगी ।	It began to rain.
बच्चे तालियाँ बजाने लगे ।	The children began to clap.
माँ मेरा नाम चिल्लाने लगीं ।	Mother began calling my name.
हमें प्यास लगने लगी ।	We began feeling thirsty.
मुझे महसूस होने लगा कि यह पाठ तो कभी खत्म नहीं होगा ।	It began to feel to me that this chapter would never end.

Another way to express 'to begin to' is with a *direct* infinitive + शुरू करना, e.g. लिखना शुरू करना 'to begin to write'. This often implies a greater sense of planned action or deliberate purpose than the लगना usage and so isn't normally used with spontaneous, unplanned sensations like thirst or natural actions like rain falling:

पिछले साल मैंने लिखना शुरू किया ।	Last year I took up writing.
हम उर्दू सीखना शुरू करेंगे ।	We'll start learning Urdu.

● INSIGHT

लगना as 'to begin' takes *oblique* infinitive: but शुरू करना takes *direct* infinitive.

Рисунок Д.5.1 (приклад наведення граматичного правила з прикладами)

EXERCISE 14A.1

Rewrite the following in the passive, omitting any reference to an 'agent'. Then translate the passive version.

MODEL: हमने ये समोसे कल रात बनाए थे । → ये समोसे कल रात बनाए गए ।

These samosas were made last night.

- १ तमिल तो दक्षिण भारत में बोलते हैं ।
- २ हम सारी तैयारियाँ ६ बजे तक करेंगे ।
- ३ यह चिट्ठी मैं हवाई डाक से भेजूँगा ।
- ४ इस विश्वविद्यालय में कुछ लोग संस्कृत भी पढ़ते हैं ।
- ५ मंदिर में फोटो नहीं खींचना चाहिए ।
- ६ हमें ज़िन्दगी को थोड़ा और सरल बनाना चाहिए ।

Рисунок Д.5.2 (приклад практичної вправи наведеної для відпрацювання пройденого матеріалу)

Власні розробки вправ на відпрацювання лексики та граматики

परिवार	कक्ष	अलंकार	देखते	हमारे	शयनकक्ष
बहन	कमरे	भाई	खेलते	घर	शौचालय

नमस्ते! मेरा नाम है! यह मेरा है। मैं इस घर में के साथ रहता हूँ। हमारे घर में ७ (साथ) हैं : तीन , एक बैठक , एक गुसलखाना, एक और एक रसोईघर। मैं एक कमरे में अपने के साथ रहत, और दूसरे कमरे में हमारी रहती हैं और तीसरे कमरे में माँ-बाप. हम अक्सर बगीचे में हैं और बैठक कक्ष में हम टीवी हैं. मुझे मेरा घर बहुत पसंद है

Рисунок Д.6.1 (вправа на доповнення тексту пропущеними словами, режим доступу до матеріалу - <https://wordwall.net/resource/18341201/mera-ghar>)

	☐	☐	अंगूर
	☐	☐	नाशपाती
	☐	☐	तरबूज
	☐	☐	आम
	☐	☐	सेब
	☐	☐	अनानास
	☐	☐	संतरा

Рисунок Д.6.2 (вправа на з'єднання слова з відповідною картинкою, тема «Фрукти»)

Лексико-граматична вправа на встановлення слів в правильному порядку. Тема «Умовний спосіб»

- आज / आप / पास / मेरे /आयें।
-
- मिलूँ। / मैं / उससे / आज / शायद
-
- जरूरी / जिसको / ऐसा / है / आदमी / सब / मानते / लोग / हों।
-
- हो / भी / शायद / बारिश / हुई / यहां
-

Лексико-граматична вправа на виправлення помилок в реченнях, тема «Теперішній тривалий час» (режим доступу до матеріалу - <https://wordwall.net/resource/31661558/%d0%bc%d0%be%d0%b2%d0%b0-%d0%b3%d1%96%d0%bd%d0%b4%d1%96/hindi-present-progressive>)

वह खाना पका रही है

वे नाच रहा है

लड़की पढ़ रही है

वे खेल रहे हैं

Лексико-граматична вправа на опис картинки. В даній вправі студенти практикують використання післяйменників та лексику з теми «Будинок та меблі», але загалом даний вид вправ може бути використаний для практики та закріплення будь-якої лексики, наприклад «Природа», «Спорт та активність», «Професії та одяг» і т.д

Приклад опису:

यह रसोई है। यह बड़ी और चमकीली है। किचन में एक बड़ा फ्रिज है। फ्रिज में एक नारियल है। फ्रिज में एवोकाडो हैं। फ्रिज में अनानास है। फ्रिज के पास एक पौधा है। पौधे के ऊपर एक घड़ी होती है। टेबल पर जूस और एक गिलास पानी है। मेज के पास दो कुर्सियाँ हैं। मेज के नीचे एक उल्लू है। डेस्क के पीछे वाशिंग मशीन है।

За допомогою картинки можна також практикувати діалогове мовлення в парах. Приклад діалогу:

A: क्या किचन में फ्रिज है?

B: जी हां, किचन में फ्रिज है।

A: क्या रसोई में कोई कार है?

B: नहीं, किचन में कोई कार नहीं है।